UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

9 päivänä kesäkuuta 2011 *

Sisällys

Asiaa koskevat oikeussäännöt ..... I - 4806

Asian tausta ..... I - 4809

Riidanalainen päätös ..... I - 4812

Menettely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio ..... I - 4815

Valittajien vaatimukset ja oikeudenkäynti unionin tuomioistuimessa ..... I - 4816

Komission liitännäisvalitus ..... I - 4820

Asiassa T-277/00 esitetty vireilläoloväite ..... I - 4820

Valituksenalaisen tuomion perustelut ..... I - 4820

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... I - 4821

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta ..... I - 4822

Kantajayritysten asiavaltuus ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ..... I - 4826

Valituksenalaisen tuomion perustelut ..... I - 4826

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... I - 4827

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta ..... I - 4828

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

Comitaton asiavaltuus ..... I - 4832

Valituksenalaisen tuomion perustelut ..... I - 4832

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... I - 4832

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta ..... I - 4833

Kantajien oikeussuojan tarve ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ..... I - 4834

Päävalitusten tarkastelu ..... I - 4835

Asetuksen N:o 659/1999 15 artikla – luonnehtiminen uudeksi tueksi ..... I - 4835

Valituksenalaisen tuomion perustelut ..... I - 4835

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... I - 4836

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta ..... I - 4836

Korvauksenluonteisuus ..... I - 4837

Valituksenalaisen tuomion perustelut ..... I - 4837

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... I - 4837

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta ..... I - 4839

Arviointiperusteet, jotka koskevat vaikutusta yhteisön sisäiseen kauppaan ja kilpailun vääristymistä, komission menettelyllisiä velvollisuuksia sen tutkiessa kyseistä tukea, syrjintäkiellon periaatetta sekä EY 86 artiklan 2 kohtaa ..... I - 4842

Valituksenalaisen tuomion perustelut ..... I - 4842

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... I - 4843

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta ..... I - 4844

– Riidanalaisen päätöksen ulottuvuus ja perustelut ..... I - 4844

– Komission menettelylliset velvollisuudet ..... I - 4849

EY 87 artiklan 3 kohdan c ja d alakohta ja perusteluvelvollisuus ..... I - 4858

Valituksenalaisen tuomion perustelut ..... I - 4858

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... I - 4859

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta ..... I - 4860

EY 87 artiklan 2 kohdan b alakohta ja 3 kohdan b alakohta ..... I - 4862

Valituksenalaisen tuomion perustelut ..... I - 4862

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... I - 4862

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta ..... I - 4863

Asetuksen N:o 659/1999 14 artikla ..... I - 4864

Valituksenalaisen tuomion perustelut ..... I - 4864

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat ..... I - 4864

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta ..... I - 4865

Oikeudenkäyntikulut ..... I - 4866

Yhdistetyissä asioissa C-71/09 P, C-73/09 P ja C-76/09 P,

joissa on kyse Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta kolmesta valituksesta, jotka on pantu vireille 11.2.2009 (asia C-71/09 P) ja 16.2.2009 (asia C-73/09 P ja asia C-76/09 P),

Comitato "Venezia vuole vivere", kotipaikka Venetsia (Italia), edustajanaan avvocato A. Vianello, prosessiosoite Luxemburgissa (asia C-71/09 P),

Hotel Cipriani Srl, kotipaikka Venetsia (Italia), edustajinaan avvocato A. Bianchini ja avvocato F. Busetto (asia C-73/09 P),

Società Italiana per il gas SpA (Italgas), kotipaikka Torino (Italia), edustajinaan avvocato M. Merola, avvocato M. Pappalardo ja avvocato T. Ubaldi (asia C-76/09 P),

valittajina,

ja joissa valittajien vastapuolina ja muina osapuolina ovat

Coopservice – Servizi di fiducia Soc. coop. rl, kotipaikka Cavriago (Italia), edustajanaan avvocato A. Bianchini,

kantajana ensimmäisessä oikeusasteessa

Euroopan komissio, asiamiehinään V. Di Bucci ja E. Righini, avustajanaan avvocato A. Dal Ferro, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

Italian tasavalta, asiamiehenään I. Bruni, sittemmin G. Palmieri, avustajanaan avvocato dello Stato P. Gentili, prosessiosoite Luxemburgissa,

väliintulijana ensimmäisessä oikeusasteessa,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit R. Silva de Lapuerta, G. Arestis, J. Malenovský ja T. von Danwitz (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: V. Trstenjak,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 16.9.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.12.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Comitato ”Venezia vuole vivere” (jäljempänä Comitato), Hotel Cipriani Srl (jäljempänä Hotel Cipriani) ja Società italiana per il gas SpA (jäljempänä Italgas) vaativat muutoksenhaussaan unionin tuomioistuinta kumoamaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-254/00, T-270/00 ja T-277/00, Hotel Cipriani ym. vastaan komissio, 28.11.2008 antaman tuomion (Kok., s. II-3269; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi niiden sosiaaliturvamaksujen alentamista koskevien lakien nro 30/1997 ja nro 206/1995 mukaisista Venetsian ja Chioggian alueella sijaitseviin yrityksiin kohdistuvista tukitoimenpiteistä 25.11.1999 tehdystä komission päätöksestä 2000/394/EY (EYVL 2000, L 150, s. 50; jäljempänä riidanalainen päätös) nostaman kumoamiskanteen.

2 Coopservice – Servizi di fiducia Soc. coop. rl (jäljempänä Coopservice) vaatii liitännäisvalituksessaan, että unionin tuomioistuin kumoaa valituksenalaisen tuomion.

3 Euroopan komissio vaatii liitännäisvalituksessaan, että unionin tuomioistuin kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin siinä todetaan, että kyseiset kanteet voidaan ottaa tutkittaviksi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

4 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen [88] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 (EYVL L 83, s. 1) 1 artiklan b kohdan iv alakohdassa ja 13–15 artiklassa säädetään seuraavaa:

”*1 artikla*

Määritelmät

Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

– –

b) ’voimassa olevalla tuella’:

– –

iv) tukia, joiden voidaan tämän asetuksen 15 artiklan nojalla katsoa voimassa olevaksi tueksi;

– –

13 artikla

Komission päätökset

1. Mahdollista sääntöjenvastaista tukea koskevan tutkinnan tuloksista on tehtävä päätös 4 artiklan 2, 3 tai 4 kohdan mukaisesti. Jos on kyse muodollisen tutkintamenettelyn aloittamista koskevasta päätöksestä, menettely päätetään 7 artiklan mukaisella päätöksellä. Jollei jäsenvaltio noudata tietojen antamista koskevaa välipäätöstä, päätös tehdään saatavilla olevien tietojen perusteella.

– –

14 artikla

Tuen takaisinperiminen

1. Sääntöjenvastaista tukea koskevissa kielteisissä päätöksissä komissio päättää, että asianomaisen jäsenvaltion on toteutettava kaikki tarpeelliset toimenpiteet tuen perimiseksi takaisin tuensaajalta, jäljempänä ’takaisinperimistä koskeva päätös’. Komissio ei saa vaatia tuen takaisinperimistä, jos tämä olisi yhteisön lainsäädännön jonkin yleisen periaatteen vastaista.

2. Takaisinperimistä koskevan päätöksen nojalla takaisin perittävään tukeen lisätään korko, jonka suuruuden komissio vahvistaa. Korkoa maksetaan siitä päivästä alkaen, jolloin sääntöjenvastainen tuki on ollut tuensaajan käytössä, sen takaisinperimispäivään asti.

3. Takaisinperiminen on toteutettava viipymättä ja asianomaisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti, jos ne mahdollistavat komission päätöksen välittömän ja tehokkaan täytäntöönpanon, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen perustamissopimuksen [242] artiklan nojalla antamien määräysten soveltamista. Tämän toteuttamiseksi, ja jos asia on jonkin kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä, asianomaisten jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki oikeudellisissa järjestelmissään käytettävissä olevat tarpeelliset toimenpiteet, mukaan lukien tilapäiset toimet, sanotun kuitenkaan rajoittamatta yhteisön lainsäädännön soveltamista.

15 artikla

Vanhentumisaika

1. Komission toimivaltuuksiin periä tuki takaisin sovelletaan kymmenen vuoden vanhentumisaikaa.

2. Vanhentumisaika alkaa päivästä, jona sääntöjenvastainen tuki on myönnetty tuen saajalle joko yksittäisenä tukena tai tukiohjelmaan kuuluvana tukena. Sääntöjenvastaista tukea koskevat komission toimet tai jäsenvaltion komission pyynnöstä toteuttamat toimet keskeyttävät vanhentumisajan. Vanhentumisaika alkaa uudelleen kunkin

keskeytyksen jälkeen. Vanhentumisaikaa laskettaessa ei oteta huomioon aikaa, jona komission päätös on Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltävänä.

3. Tuki, jonka osalta vanhentumisaika on kulunut umpeen, katsotaan voimassa olevaksi tueksi.”

Asian tausta

5 Asian taustalla olevat tosiseikat on esitetty valituksenalaisen tuomion 1–11 kohdassa seuraavalla tavalla:

”A Tarkasteltava sosiaaliturvamaksujen alentamista koskeva järjestelmä

1 Niiden sosiaaliturvamaksujen alennusten, joista säädetään työnantajien Istituto Nazionale de la Previdenza Socialelle (INPS, kansallinen sosiaaliturvaviranomainen) maksamien sosiaaliturvamaksujen erityisestä alentamisjärjestelmästä 6.3.1978 annetun Italian tasavallan presidentin asetuksen 59 §:n säännöksissä, myöntämisperusteet Mezzogiornon osalta vuosien 1994 ja 1996 välisenä ajanjaksona määritetään 5.8.1994 annetussa Italian ministeriön asetuksessa, josta on ilmoitettu komissiolle.

2 Komissio totesi yritysten sosiaalikulujen alentamista Mezzogiornossa ja näistä kuluista tiettyjen siirtämistä verottajan vastattaviksi koskevista määräyksistä 1.3.1995 tekemässään päätöksessä 95/455/EY (EYVL L 265, s. 23), että edeltävässä kohdassa mainittu sosiaaliturvamaksujen alentamisjärjestelmä soveltuu

yhteismarkkinoille tietyillä edellytyksillä. Tässä päätöksessä todettiin erityisesti, että Italian viranomaisten piti ilmoittaa komissiolle säännöksistä, joilla otetaan käyttöön tässä samassa päätöksessä määrätty suunnitelma tarkasteltavan tukijärjestelmän asteittaiseksi poistamiseksi.

3 Käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä oleva sosiaaliturvamaksujen alentamisjärjestelmä otettiin käyttöön Italian lailla nro 206/1995, jolla edellä mainitun 5.8.1994 annetun ministeriön asetuksen mukainen tukijärjestelmä ulotettiin vuosiksi 1995 ja 1996 koskemaan Venetsian ja Chioggian saaristoon sijoittautuneita yrityksiä. Italian lailla nro 30/1997 tätä järjestelmää jatkettiin vuoden 1997 ajaksi sekä Mezzogiornon alueille että Venetsian ja Chioggian saaristoon sijoittautuneiden yritysten hyväksi.

4 Ministeriön asetuksen, joka on annettu 5.8.1994, 1 §:ssä säädetään työnantajan maksettavaksi kuuluvien sosiaaliturvamaksujen yleisestä alentamisesta. Tämän saman asetuksen 2 §:ssä säädetään yrityksissä luotuja uusia työpaikkoja koskevasta sosiaaliturvamaksuista vapautuksesta vuoden ajaksi työttömänä olleen työntekijän palvelukseenottamispäivästä alkaen.

5 [Riidanalaisesta] päätöksestä – – ilmenee, että niiden tietojen mukaan, jotka INPS on toimittanut tarkasteltavan ajanjakson 1995–1997 osalta, Venetsian ja Chioggian alueella sijaitseville yrityksille 5.8.1994 annetun ministeriön asetuksen 1 §:n mukaisesti myönnettyjen sosiaaliturvamaksujen alennusten määrä oli yhteensä keskimäärin 73 miljardia Italian liiraa (ITL) (37,7 miljoonaa euroa) vuodessa, ja ne myönnettiin 1 645 yritykselle. Venetsian ja Chioggian saaristossa sijaitseville yrityksille tämän asetuksen 2 §:n mukaisesti myönnettyjen vapautusten määrä oli 567 miljoonaa [Italian liiraa] (292 831 euroa) vuodessa, ja ne myönnettiin 165 yritykselle.

B Hallinnollinen menettely

6 Italian viranomaiset ilmoittivat 10.6.1997 päivätyllä kirjeellä komissiolle edellä mainitusta laista nro 30/1997 päätöksen 95/455 määräysten mukaisesti (ks. edellä 2 kohta). Komissio pyysi 1.7.1997 päivätyllä kirjeellä, jota seurasi 28.8.1997 päivätty muistutus, lisätietoja edellä mainitun Venetsiaan ja Chioggiaan sijoittautuneiden yritysten hyväksi sovelletun sosiaaliturvamaksujen alentamisjärjestelmän soveltamisalan laajentamisesta.

7 Koska komissio ei saanut vastausta, se ilmoitti 17.12.1997 päivätyllä kirjeellä Italian tasavallalle päätöksestään aloittaa EY 88 artiklan 2 kohdan mukainen menettely niiden tukien osalta, joista säädettiin laeissa nro 206/1995 ja nro 30/1997, joilla ulotettiin Mezzogiornon osalta myönnettyjen sosiaaliturvamaksujen alennusten soveltamisala koskemaan Venetsian ja Chioggian saaristoa.

8 Italian viranomaiset keskeyttivät tarkasteltavan sosiaaliturvamaksujen alentamisjärjestelmän soveltamisen 1.12.1997.

9 Päätös menettelyn aloittamisesta julkaistiin Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä 18.2.1998. – – Comitato – –, joka on tärkeimpien Venetsian teollisuuden ja kaupan alan toimijoiden järjestöjen yhdistys ja joka on perustettu edellä mainitun muodollisen tutkintamenettelyn aloittamisen seurauksena niiden toimien koordinoimiseksi, joilla pyritään parantamaan Venetsiaan sijoittautuneiden toimijoiden epäsuotuisaa tilannetta, esitti huomautuksensa 17.3.1998 päivätyllä kirjeellä ja toimitti kertomuksen sekä tutkimuksen, jonka on laatinut Consorzio per la ricerca e la formazione (COSES, tutkimus- ja koulutusyhteenliittymä) maaliskuussa 1998 ja joka koskee laguunin alueella toimivien yritysten vaikeuksia mantereella toimiviin yrityksiin verrattuna. Myös Venetsian kunta esitti 18.5.1998

huomautuksia, joihin oli liitetty COSES:n helmikuussa 1998 samasta aiheesta laatima ensimmäinen tutkimus. Venetsian kunta korosti huomautuksissaan, että edunsaajina oli kunnan yrityksiä, joiden tehtävänä on yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tarjoaminen. Se vetosi niiden puolesta EY 86 artiklan 2 kohdan soveltamiseen. Kaikki nämä huomautukset on toimitettu Italian tasavallalle.

10 Italian viranomaiset esittivät huomautuksensa 23.1.1999 päivätyllä kirjeellä. Ne ilmoittivat 10.6.1999 päivätyllä kirjeellä komissiolle yhtyvänsä Venetsian kunnan esittämiin huomautuksiin.

11 Komissio velvoitti 23.6.1999 tekemällään päätöksellä Italian tasavallan toimittamaan kaikki tarvittavat asiakirjat ja tiedot kunnan yritysten roolin täsmentämiseksi ja sen arvioimiseksi, soveltuvatko tarkasteltavat sosiaaliturvamaksujen alentamista koskevat toimenpiteet yhteismarkkinoille. Italian viranomaiset vastasivat 27.7.1999 päivätyllä kirjeellä. Brysselissä pidettiin 12.10.1999 näiden viranomaisten ja komission edustajien välinen kokous."

Riidanalainen päätös

6 Riidanalaisen päätöksen päätösosan sanamuoto on seuraava:

"*1 artikla*

Rajoittamatta tämän päätöksen 3 ja 4 artiklan soveltamista tuet, joita Italia on myöntänyt Venetsian ja Chioggian alueilla sijaitseville yrityksille sosiaaliturvamaksujen alennuksina 5 päivänä elokuuta 1994 annetun ministeriön asetuksen [2 §:ään] perus-

tuvien lakien nro 30/1997 ja nro 206/1995 nojalla, soveltuvat yhteismarkkinoille, kun ne on myönnetty seuraaville yrityksille:

a) pienten ja keskisuurten yritysten valtion tukia koskevien yhteisön suuntaviivojen mukaiset [pienet ja keskisuuret] yritykset;

b) kyseisen määritelmän ulkopuolelle jäävät yritykset, jotka sijaitsevat EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen soveltamisalueella;

c) yritykset, jotka työllistävät sellaisia työllisyystuen suuntaviivoissa tarkoitettuja työntekijäryhmiä, joilla on erityisiä vaikeuksia työmarkkinoille pääsyssä tai sinne palaamisessa.

Tuet eivät sovellu yhteismarkkinoille, jos ne on myönnetty muille kuin [pienille tai keskisuurille] yrityksille, jotka sijaitsevat EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisen poikkeuksen soveltamisalueen ulkopuolella.

2 artikla

Rajoittamatta tämän päätöksen 3 ja 4 artiklan soveltamista tuet, joita Italia on myöntänyt Venetsian ja Chioggian alueilla sijaitseville yrityksille 5 päivänä elokuuta 1994 annetun ministeriön asetuksen 1 [§:n] mukaisina sosiaaliturvamaksujen alennuksina, eivät sovellu yhteismarkkinoille.

3 artikla

Tuet, joita Italia on myöntänyt ASPIV-yritykselle, soveltuvat yhteismarkkinoille EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan 2 kohdan mukaisen poikkeuksen nojalla, ja tuet, joita se on myöntänyt Consorzio Venezia Nuova -yhtiölle, soveltuvat yhteismarkkinoille EY:n perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan nojalla.

4 artikla

Toimenpiteet, joita Italia on kohdistanut yrityksille ACTV, Panfido SpA ja AMAV, eivät ole EY:n perustamissopimuksen 87 artiklassa tarkoitettua tukea.

5 artikla

Italian on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 artiklan 2 kohdassa ja 2 artiklassa tarkoitetun yhteismarkkinoille soveltumattoman ja tuensaajille sääntöjenvastaisesti maksetun tuen perimiseksi takaisin.

Tuki on maksettava takaisin kansallisen oikeuden menettelyjen mukaisesti. Takaisin perittävään tukeen sisällytetään korko alkaen siitä, kun tuki asetettiin tuensaajien käyttöön, tuen todelliseen takaisinperintään asti. Korko perustuu aluetukien avustusekvivalenttien laskennassa käytettyyn viitekorkoon.

– –”

Menettely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

7 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostettiin 59 kannetta riidanalaisesta päätöksestä.

8 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kehotti Italian tasavaltaa täsmentämään kunkin käsiteltävinä olevissa asioissa kantajana olevan yrityksen osalta, katsoiko se riidanalaisen päätöksen 5 artiklan täytäntöön panemiseksi olevansa velvollinen perimään takaisin maksetut riidanalaiset tuet.

9 Italian tasavallan antamien vastausten johdosta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jätti 22 kannetta kokonaan tutkimatta ja 6 kannetta osittain tutkimatta, koska asianomaisilla kantajilla ei ollut oikeussuojan tarvetta sen vuoksi, että toimivaltaiset kansalliset viranomaiset olivat katsoneet riidanalaisen päätöksen täytäntöönpanon yhteydessä, että nämä yritykset eivät olleet saaneet sellaista yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea, joka tämän päätöksen nojalla pitäisi periä takaisin (yhdistetyt asiat T-228/00, T-229/00, T-242/00, T-243/00, T-245/00-T-248/00, T-250/00, T-252/00, T-256/00-T-259/00, T-265/00, T-267/00, T-268/00, T-271/00, T-274/00-T-276/00, T-281/00, T-287/00 ja T-296/00, Gruppo ormeggiatori del porto di Venezia ym. v. komissio, määräys 10.3.2005, Kok., s. II-787; asia T-266/00, Confartigianato Venezia ym. v. komissio, määräys 10.3.2005; asia T-269/00, Baglioni Hotels ja Sagar v. komissio, määräys 10.3.2005; asia T-273/00, Unindustria ym. v. komissio, määräys 10.3.2005 ja asia T-288/00, Principessa v. komissio, määräys 10.3.2005).

10 Asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esitellyt tuomari piti 12.5.2005 epävirallisen kokouksen, johon osallistuivat niiden 37 asian asianosaisten edustajat, joissa kanteita ei ollut jätetty kokonaan tutkimatta. Edustettuina olleet asianosaiset esittivät huomautuksensa ja ilmaisivat hyväksyvänsä neljän pilottiasian valinnan. Tämän epävirallisen kokouksen seurauksena asiat T-254/00, T-270/00 ja T-277/00, jotka olivat valituksenalaisen tuomion kohteena, ja asia T-221/00, joka kuitenkin myöhemmin poistettiin rekisteristä kantajan peruutettua kanteensa, nimettiin pilottiasioiksi.

11 Nämä asiat yhdistettiin ja päätettiin, että komission esittämät oikeudenkäyntiväitteet käsiteltäisiin pääasian yhteydessä.

12 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin otti valituksenalaisessa tuomiossa tuon tuomion 41–115 kohdassa esitetyistä syistä kanteet tutkittaviksi. Se katsoi kuitenkin, etteivät nämä kanteet olleet perusteltuja, kun mainitun tuomion 117–398 kohdassa esitetyt seikat otettiin huomioon.

Valittajien vaatimukset ja oikeudenkäynti unionin tuomioistuimessa

13 Comitato vaatii, että unionin tuomioistuin

– hyväksyy sen valituksen ja näin ollen kumoaa valituksenalaisen tuomion

– hylkää komission liitännäisvalituksen

– kumoaa riidanalaisen päätöksen

– toissijaisesti kumoaa tuon päätöksen 5 artiklan siltä osin kuin siinä määrätään, että Italian tasavallalla on velvollisuus periä takaisin kyseessä olevat sosiaaliturvamaksujen alennuksina myönnetyt tuet ja että takaisin perittävään tukeen on sisällytettävä korko alkaen siitä, kun tuki asetettiin tuensaajien käyttöön, tuen todelliseen takaisinperintään asti

– velvoittaa komission korvaamaan molemmissa oikeusasteissa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

14 Hotel Cipriani vaatii, että unionin tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen tuomion

– hyväksyy sen ensimmäisessä oikeusasteessa esittämät vaatimukset ja näin ollen

  – ensisijaisesti kumoaa riidanalaisen päätöksen

  – toissijaisesti kumoaa tuon päätöksen 5 artiklan siltä osin kuin sen mukaan palautettava tuki käsittää de minimis -periaatteen perusteella myönnetyn tuen ja/tai kuin sen mukaan sovellettava korkotaso määräytyy sellaisen korkotason mukaan, joka ylittää yrityksen omista lainoistaan maksaman korkotason

– velvoittaa komission korvaamaan molemmissa oikeusasteissa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

15 Italgas vaatii, että unionin tuomioistuin

– hyväksyy sen valituksen ja näin ollen kumoaa valituksenalaisen tuomion

– hylkää komission liitännäisvalituksen sen vuoksi, että se on selvästi perusteeton, tai toissijaisesti sen vuoksi, että jotkin valitusperusteista ovat tehottomia ja toiset perusteettomia, tai että se hylkää sen kokonaisuudessaan perusteettomana

– kumoaa riidanalaisen päätöksen 1 ja 2 artiklan siltä osin kuin niissä julistetaan kyseiset sosiaaliturvamaksujen alennukset yhteismarkkinoille soveltumattomiksi ja kumoaa tämän päätöksen 5 artiklan

– toissijaisesti unionin tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan nojalla palauttaa asian unionin yleisen tuomioistuimen ratkaistavaksi

– velvoittaa komission korvaamaan molemmissa oikeusasteissa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut tai joka tapauksessa liitännäisvalituksesta aiheutuneet lisäkulut.

16 Coopservice vaatii, että unionin tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen tuomion

– hyväksyy sen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämät vaatimukset ja näin ollen

  – ensisijaisesti kumoaa riidanalaisen päätöksen niiltä osin kuin se on kohtuullista ja valittajien edun mukaista

– toissijaisesti kumoaa tuon päätöksen siltä osin kuin siinä määrätään, että Italian tasavallalla on velvollisuus periä takaisin myönnetyt sosiaaliturvamaksujen alennukset ja että näiden alennusten määrään on sisällytettävä korko kyseisessä päätöksessä tarkoitetulta ajalta

– velvoittaa komission korvaamaan molemmissa oikeusasteissa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

17 Italian tasavalta vaatii, että unionin tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen tuomion ja

– kumoaa riidanalaisen päätöksen.

18 Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin

– ensisijaisesti hyväksyy sen liitännäisvalituksen ja näin ollen kumoaa valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin kanteet on otettu siinä tutkittaviksi

– toissijaisesti hylkää päävalitukset ja muuttaa tarpeellisin osin valituksenalaisen päätöksen perusteluja

– joka tapauksessa velvoittaa valittajat korvaamaan molemmissa oikeusasteissa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

19 Asiat C-71/09 P, C-73/09 P ja C-76/09 P yhdistettiin yhteisöjen tuomioistuimen presidentin 8.4.2009 antamalla määräyksellä kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Komission liitännäisvalitus

20 Koska komission liitännäisvalitus liittyy ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostettujen kanteiden tutkittavaksi ottamiseen ja koska tämä kysymys on tutkittava ennen päävalituksissa ja Coopservicen liitännäisvalituksessa esitettyjä aineellisia kysymyksiä, se on tutkittava ensiksi.

21 Komissio esittää liitännäisvalituksensa tueksi neljä valitusperustetta.

Asiassa T-277/00 esitetty vireilläoloväite

Valituksenalaisen tuomion perustelut

22 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi asiassa T-277/00 esitetystä vireilläoloväitteestä yhtäältä, ettei tätä oikeudenkäyntiväitettä voitu pätevästi esittää asian T-274/00 suhteen, sillä Comitato oli peruuttanut tässä viimeksi mainitussa asiassa nostamansa kanteen (valituksenalaisen tuomion 43 kohta).

23 Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi asiasta T-231/00 aiheutuvasta vireilläolovaikutuksesta, ettei sillä ollut velvollisuutta tutkia, voitiinko Comitaton asiassa T-277/00 nostama kanne ottaa tutkittavaksi, sillä tämä oli nostanut kanteen yhdessä Coopservicen kanssa (valituksenalaisen tuomion 43 kohta). Se totesi lisäksi, että vireilläoloväite estää kanteen tutkittavaksi ottamisen vain silloin, kun tämä kanne koskee samoja asianosaisia, siinä vaaditaan saman päätöksen kumoamista ja se perustuu samoihin kanneperusteisiin kuin aiempi vireillä oleva kanne. Tässä tapauksessa asioissa T-277/00 ja T-231/00 nostetut kanteet perustuivat osittain erilaisiin kanneperusteisiin (valituksenalaisen tuomion 44 ja 45 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan määräyksellä, jossa lähtökohtaisesti kielletään vetoaminen uusiin kanneperusteisiin asian käsittelyn kuluessa, ei myöskään ole merkitystä arvioitaessa sellaisen kanteen tutkittavaksi ottamista, jolla on sama kohde ja joka koskee samoja asianosaisia mutta perustuu eri kanneperusteisiin kuin aiempi kanne (valituksenalaisen tuomion 46 kohta).

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

24 Tämän kolmeen osaan jakautuvan valitusperusteen ensimmäisessä osassa komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on virheellisesti hylännyt vireilläolovaikutusta koskevan oikeudenkäyntiväitteen siltä osin kuin se koski asiassa T-277/00 nostettua kannetta suhteessa asiaan T-274/00. Kanteen tutkittavaksi ottamista on arvioitava kanteen nostamishetkellä vallinneen tilanteen perusteella, joten siitä seikasta, että Comitato oli tällä välin peruuttanut asiassa T-274/00 nostamansa kanteen, ei voi seurata, että sen asiassa T-277/00 nostama kanne voitaisiin ottaa tutkittavaksi. Jos näin olisi, kantajalla olisi mahdollisuus nostaa useita kanteita, ja se voisi tämän jälkeen mielensä mukaisesti valita sen kanteen, jota se aikoo ajaa, mikä olisi prosessiekonomian periaatteen vastaista.

25 Tämän valitusperusteen toisessa osassa komissio moittii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se on todennut asian T-231/00 aiheuttamasta vireilläolovaikutuksesta, että aiemman ja myöhemmän kanteen perustuminen samoihin

kanneperusteisiin on vireilläolovaikutuksen välttämätön edellytys. Sekä jäsenvaltioiden prosessisäännöistä että tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1) 27 artiklasta ilmenee, että vireilläolovaikutukselle ei ole asetettu tällaista edellytystä. Tämän valitusperusteen kolmannessa osassa komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt ainakin hylätä asiassa T-277/00 nostettu kanne vireilläolovaikutuksen vuoksi, koska se vastasi asiassa T-231/00 nostettua kannetta.

26 Comitato väittää komission itsensäkin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esittämissään huomautuksissa katsoneen, että tämän oikeudenkäyntiväitteen edellytyksenä on se, että kanne on nostettu sellaisen toisen kanteen jälkeen, joka koskee samoja asianosaisia, jonka kohde on sama ja joka perustuu samoihin kanneperusteisiin. Komissio ei näin ollen voi nyttemmin muutoksenhakuvaiheessa vedota kokonaan uusiin perusteisiin. Koska komissio ei lisäksi ole hakenut muutosta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Gruppo ormeggiatori del porto di Venezia ym. vastaan komissio antamaan määräykseen, se ei voi esittää tätä perustetta muutoksenhaussa, joka liittyy ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-277/00 antamaan tuomioon.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

27 Toisin kuin Comitato väittää, tämä kanneperuste voidaan ottaa tutkittavaksi. Se seikka, että komissio on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tukenut oikeudenkäyntiväitettään oikeudellisella näkemyksellä, joka eroaa sen liitännäisvalituksessa esitetystä näkemyksestä, ei vaikuta asiaan, koska tämä peruste – komission ensimmäisessä oikeusasteessa tämän väitteen yhteydessä esittämien perustelujen tavoin – perustuu asiasta T-274/00 asian T-277/00 suhteen aiheutuvaan väitettyyn vireilläolovaikutukseen.

28 Vaikka komissio väittää unionin tuomioistuimessa, ettei vireilläolovaikutuksen toteamiseksi vaadita, että kantajan esittämät kumoamisperusteet olisivat samoja, ja vaikka se on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa todennut, että tällaista perusteiden samanlaisuutta vaaditaan, sen vireilläolovaikutuksesta esittämät väitteet ovat pääasiallisesti samoja kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, joten kyseessä ei ole uusi peruste.

29 Edellä mainitussa asiassa Tribunal Gruppo ormeggiatori del porto di Venezia ym. vastaan komissio annetun määräyksen vastaista ei ole myöskään se, että unionin tuomioistuin tutkii komission perusteen, joka koskee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tämän toimielimen asiassa T-277/00 esittämästä vireilläoloväitteestä tekemää päätöstä, koska tuossa määräyksessä ei arvioitu viimeksi mainitussa asiassa nostetun kanteen tutkittavaksi ottamista.

30 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein todennut kanneperusteen ensimmäisestä osasta, joka koski asiasta T-274/00 aiheutuvaa vireilläolovaikutusta, että koska Comitato oli peruuttanut tuossa asiassa nostamansa kanteen, sen asiassa T-277/00 nostama kanne ei enää ollut ristiriidassa asiasta T-274/00 aiheutuneen vireilläolovaikutuksen kanssa.

31 Kuten komissio väittää, kanteen tutkittavaksi ottamista on tosin arvioitava pääsääntöisesti ottamalla huomioon tilanne, joka vallitsi silloin, kun kannekirjelmä jätettiin (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-61/96, C-132/97, C-45/98, C-27/99, C-81/00 ja C-22/01, Espanja v. neuvosto, tuomio 18.4.2002, Kok., s. I-3439, 23 kohta). Tästä huolimatta oikeuskäytännössä on kuitenkin todettu, että kun kanne jätetään tutkittavaksi ottamatta, sillä nostettu ja vireillä ollut asia lakkaa olemasta, joten vireilläolovaikutus lakkaa (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 146/85 ja 431/85, Diezler ym. v. TSK, tuomio 27.10.1987, Kok., s. 4283, 12 kohta).

32 Kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 50 kohdassa, samoin on silloin, kun – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – vireillä olevaa asiaa ei enää ole sen vuoksi, että kantaja peruuttaa kanteensa. Toisin kuin komissio väittää, intressi sen välttämiseen, että yksityiset oikeussubjektit käyttäisivät tätä mahdollisuutta prosessiekonomian periaatteen vastaisella tavalla, ei edellytä sitä, että vireilläolovaikutus pysyy voimassa myös sellaisen kanteen perusteella, josta kantaja on luopunut. Tätä intressiä suojaa riittävästi se, että kantaja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 5 kohdan ensimmäisen kohdan tai unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 5 kohdan ensimmäisen kohdan nojalla velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

33 Tämän valitusperusteen ensimmäinen osa on näin ollen hylättävä.

34 Valitusperusteen toisesta ja kolmannesta osasta, jotka liittyvät asiasta T-231/00 aiheutuvaan vireilläolovaikutukseen, on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisun ylimääräisiä perusteluja koskevat väitteet eivät voi aiheuttaa tämän ratkaisun kumoamista ja että ne ovat näin ollen tehottomia (asia C-399/08 P, komissio v. Deutsche Post, tuomio 2.9.2010, Kok., s. I-7831, 75 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Valituksenalaisen tuomion 43 kohdasta ilmenee tältä osin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen katsoneen, ettei sillä ollut velvollisuutta tutkia, voitiinko Comitaton nostama kanne ottaa tutkittavaksi, koska tämä oli nostanut kanteen yhdessä Coopservicen kanssa, joten vaikka väitetty vireilläolovaikutus olisi todettu, se ei olisi vaikuttanut mitenkään tämän kanteen tutkittavaksi ottamiseen siltä osin kuin sen oli nostanut Coopservice eikä varsinkaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsittelemässään asiassa tutkimiin aineellisiin kanneperusteisiin, sillä niihin ovat vedonneet molemmat kantajat yhdessä.

36 Nämä lausumat, joita komissio ei muuten ole kiistänyt, ovat asiassa C-313/90, CIRFS ym. vastaan komissio, 24.3.1993 annetusta tuomiosta ilmenevän oikeuskäytännön mukaisia (Kok., s. I-1125, Kok. Ep. XIV, s. I-95).

37 Tässä prosessiekonomisiin syihin perustuvassa oikeuskäytännössä on todettu (asia C-60/08 P(R), Cheminova ym. v. komissio, yhteisöjen tuomioistuimen presidentin määräys 24.3.2009, Kok., s. I-43*, 34 kohta), että jos useat kantajat ovat riitauttaneet saman päätöksen ja jos on osoitettu, että yhdellä niistä on asiavaltuus, muiden kantajien oikeussuojan tarvetta ei ole tarpeen tutkia.

38 Tämä oikeuskäytäntö perustuu siihen näkökohtaan, että tällaisessa tilanteessa on joka tapauksessa tarpeen tutkia kanteen perusteltavuus, joten sillä seikalla, onko kaikilla kantajilla tosiasiallisesti asiavaltuus, ei ole merkitystä.

39 Samaa päättelytapaa voidaan soveltaa nyt käsiteltävässä asiassa.

40 Tässä yhteydessä on tärkeää korostaa, että Comitaton kanteen hylkääminen, jota komissio nyt tarkasteltavissa valitusperusteiden osissa vaatii, ei olisi vaikuttanut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tarpeeseen tutkia asiassa T-277/00 nostetun kanteen tueksi esitetyt perusteet. Tuon kanteen nostivat nimittäin Comitato ja Coopservice yhdessä. Viimeksi mainittu ei ollut vireilläolovaikutuksen kattamassa tilanteessa, joten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi joka tapauksessa pitänyt tutkia kaikki kyseiset perusteet, mistä aiheutui, että Comitaton kanteen mahdollisella hylkäämisellä ei ollut merkitystä.

41 Vaikka näin ollen katsottaisiinkin, että valituksenalaisen tuomion 44–46 kohdassa sivumennen esitetyt perustelut ovat oikeudellisesti virheellisiä, tämä toteamus ei mitenkään vaikuta asiaa T-231/00 koskevaan vireilläoloväitteeseen liittyvien väitteiden hylkäämisen perusteltavuuteen.

42 Näin ollen on syytä todeta, että tämän valitusperusteen toinen ja kolmas osa ovat tehottomia.

43 Edellä esitetyn perusteella komission liitännäisvalituksen ensimmäinen valitusperuste on hylättävä.

Kantajayritysten asiavaltuus ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa

Valituksenalaisen tuomion perustelut

44 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ratkaisi asian siten, että asioiden T-254/00, T-270/00 ja T-277/00 kantajilla on asiavaltuus, ja se totesi erityisesti, että riidanalainen päätös koskee niitä EY 230 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitetuin tavoin erikseen.

45 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tästä, että ne olivat riittävästi yksilöitävissä siitä syystä, että tässä päätöksessä oleva takaisinperintämääräys vaikutti erityisesti niiden etuihin tämän suljetun piirin täysin yksilöitävissä olevina jäseninä (valituksenalaisen tuomion 76–92 kohta). Tarkasteltuaan tämän jälkeen valtiontukien valvontajärjestelmää (valituksenalaisen tuomion 94–99 kohta) ja kansallisten viranomaisten toimivaltaa panna kyseinen päätös täytäntöön (valituksenalaisen tuomion 100–111 kohta) ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin vahvisti saman tuomion 92 kohdassa esittämänsä arvioinnin, jonka mukaan päätös koskee kantajia erikseen (valituksenalaisen tuomion 93 kohta).

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

46 Komissio väittää, että kun päätöksessä julistetaan valtiontukijärjestelmä sääntöjenvastaiseksi ja yhteismarkkinoille soveltumattomaksi, siitä, että tässä päätöksessä määrätään kyseisen järjestelmän nojalla maksettu tuki perittäväksi takaisin, ei voi seurata, että päätös koskisi tämän tuen saajia erikseen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nimittäin sekoittanut keskenään tukijärjestelmän tuensaajan ja kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen etujen saajan käsitteet. Riidanalaisen päätöksen tekoajankohtana tuensaajia, joilla sen perusteella oli velvollisuus palauttaa tuki, ei voitu yksilöidä. Tätä varten olisi pitänyt määrittää, olivatko niiden saamat edut todellakin EY 87 artiklassa tarkoitettua valtiontukea ja oliko niillä kyseisen päätöksen nojalla todellakin velvollisuus maksaa takaisin saatu tuki.

47 Lisäksi se väittää, ettei henkilön kuuluminen riidanalaisen päätöksen tekoajankohtana tiettyyn yksilöitävissä olevien tuensaajien ryhmään riitä perustaksi sille, että päätöksen voitaisiin katsoa koskevan häntä erikseen, sillä viimeksi mainitun edellytyksenä on se, että tuensaajat ovat sellaisessa erityisessä tilanteessa, joka pakottaa komission ottamaan sen huomioon, mistä ei ole kyse nyt käsiteltävässä asiassa.

48 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen lähestymistavasta seuraa, että tukijärjestelmän tuensaajilla olisi velvollisuus asiassa C-188/92, TWD Textilwerke Deggendorf, 9.3.1994 annetusta tuomiosta (Kok., s. I-833, Kok. Ep. XV, s. I-67, 24–26 kohta) ilmenevän oikeuskäytännön mukaisesti riitauttaa komission päätös ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa jopa silloin, kun ne eivät ole varmoja siitä, että niillä todellakin on velvollisuus maksaa saadut edut takaisin.

49 Komissio väittää valituksenalaisen tuomion 94 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa esitetystä päättelystä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on virheellisesti sivuuttanut komission esittämän arviointiperusteen, jonka mukaan päätös ei koske tuensaajia erikseen, jos tuki on myönnetty automaattisesti yleisen järjestelmän perusteella. Komissio katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuon tuomion 100 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa esittämissään perusteluissa jättänyt

huomiotta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön. Kun komissio nimittäin yleisesti ja abstraktisti tekee päätöksen tietystä tukijärjestelmästä ja julistaa sen yhteismarkkinoille soveltumattomaksi sekä määrää tämän järjestelmän perusteella maksetun tuen perittäväksi takaisin, jäsenvaltion tehtäviin kuuluu tämän jälkeen tarkistaa kunkin asianomaisen yrityksen yksilöllinen tilanne ennen kuin se perii sääntöjenvastaisen tuen takaisin.

50 Comitaton ja Italgasin mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein todennut, että kantajayrityksillä on asiavaltuus.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

51 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein katsonut, että kantajayrityksillä oli asiavaltuus sen vuoksi, että riidanalainen päätös koski niitä erikseen sen vuoksi, että kyseisen tuen takaisinperintämääräys vaikutti erityisesti niiden oikeudelliseen asemaan.

52 Jotta yhtäältä päätöksen voitaisiin katsoa vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan koskevan erikseen muita oikeussubjekteja kuin niitä, joille se on osoitettu, sen on vaikutettava niiden oikeudelliseen asemaan niille tunnusomaisten tiettyjen erityispiirteiden tai sellaisen tosiasiallisen tilanteen takia, jonka perusteella nämä oikeussubjektit erottuvat kaikista muista ja ne voidaan yksilöidä samalla tavalla kuin se, jolle päätös on osoitettu (ks. asia 25/62, Plaumann v. komissio, tuomio 15.7.1963, Kok., s. 197, Kok. Ep. I, s. 181, 223 kohta ja asia C-298/00 P, Italia v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok., s. I-4087, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

53 Toisaalta päätös koskee tästä syystä EY 230 artiklan neljännessä kohdassa tarkoitetuin tavoin erikseen sellaisia tukia koskevan järjestelmän nojalla myönnetyn yksilöllisen tuen tosiasiallisia saajia, jotka komissio on määrännyt perittäviksi takaisin (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-15/98 ja C-105/99, Italia ja Sardegna Lines v. komissio, tuomio 19.10.2000, Kok., s. I-8855, 34 kohta ja em. asia Italia v. komissio, tuomion 38 ja 39 kohta).

54 Komission esittämät perustelut eivät vaikuta tähän päätelmään.

55 Heti aluksi on hylättävä väite, jonka mukaan riidanalaisessa päätöksessä asetettu takaisinperintävelvollisuus ei riittäisi yksilöimään kantajia tämän päätöksen tekoajankohtana. Tämä väite perustuu yhtäältä oletukseen, jonka mukaan tosiasiallinen takaisinperintä toimitetaan myöhemmässä vaiheessa, jolloin pitäisi olla selvää, ovatko saadut edut tosiaankin sellaista valtiontukea, joka on maksettava takaisin, ja toisaalta siihen seikkaan, että edellytykset, joiden vuoksi tuensaajien voidaan katsoa kuuluvan suljettuun piiriin, eivät täyty.

56 Kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 71–82 kohdassa, takaisinperintämääräys koskee jo erikseen kaikkia kyseisen järjestelmän edunsaajia, sillä ne ovat riidanalaisen päätöksen tekoajankohdasta lähtien alttiina sille riskille, että niiden saamat edut peritään takaisin, ja tämä vaikuttaa näin niiden oikeudelliseen asemaan. Nämä tuensaajat kuuluvat tämän vuoksi suljettuun piiriin (ks. vastaavasti asia C-519/07 P, komissio v. Koninklijke FrieslandCampina, tuomio 17.9.2009, Kok., s. I-8495, 54 kohta), eikä sellaisiin tilanteisiin liittyviä lisäedellytyksiä, joissa komission päätökseen ei sisälly takaisinperintämääräystä, näin ole tarpeen tutkia. Lisäksi se mahdollisuus, että sääntöjenvastaisiksi katsottuja etuja ei perittäisi takaisin niiden saajilta, ei sulje pois sitä, etteikö päätöksen voitaisi katsoa koskevan erikseen näitä saajia.

57 Komission perustelu, jonka mukaan sen takaisinperintämääräyksen sisältävästä päätöksestä nostetun kanteen tutkittavaksi ottamisen paradoksaalisena sivuvaikutuksena olisi se, että valtiontuen saajien olisi välittömästi riitautettava kyseinen päätös ennen kuin ne edes tietävät, päädytäänkö sen nojalla niitä koskevaan takaisinperintämääräykseen. Komissio on jo esittänyt tämän perustelun lähes samansisältöisenä edellä mainitussa asiassa Italia vastaan komissio (tuomion 31 kohta), eikä sitä tuolloin hyväksytty.

58 Yksityisen oikeussubjektin mahdollisuus vedota kansallisessa oikeudenkäynnissä unionin toimiin sisältyvien säännösten pätemättömyyteen edellyttää tosin, että kyseisellä oikeussubjektilla ei ollut oikeutta nostaa EY 230 artiklan nojalla suoraa kannetta kyseisistä säännöksistä, joiden seuraukset kohdistuvat tähän oikeussubjektiin mutta joiden kumoamista tämä ei olisi voinut vaatia (ks. vastaavasti em. asia TWD Textilwerke Deggendorf, tuomion 23 kohta ja asia C-550/09, E ja F, tuomio 29.6.2010, Kok., s. I-6213, 45 ja 46 kohta). Samasta oikeuskäytännöstä johtuu kuitenkin, että tällainen suora kanne on epäilyksettä otettava tutkittavaksi (ks. em. asia E ja F, tuomion 48 kohta ja asia C-494/09, Bolton Alimentari, tuomio 17.2.2011, Kok., s. I-647, 23 kohta).

59 Valittajien tilanteessa olevien yksityisten oikeussubjektien on etujansa suojellakseen riitautettava päätös unionin yleisessä tuomioistuimessa vain silloin, kun on syytä katsoa, että tällainen kanne otetaan epäilyksettä tutkittavaksi. Koska tällaisen oikeussubjektin nostaman suoran kanteen tutkittavaksi ottamisesta ei ole epäilystä, on järkevää odottaa, että se nostaa sen tälle kanteelle EY 230 artiklassa määrätyn kahden kuukauden pituisen ajan kuluessa.

60 Lisäksi on tärkeää huomauttaa, että jo yksin valituksenalaisen tuomion 76–92 kohdassa esitetyt perustelut ovat omiaan oikeudellisesti riittävällä tavalla oikeuttamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuon tuomion 92 kohdassa esittämän päätelmän, jonka mukaan riidanalainen päätös koskee kantajia erikseen.

61 Koska valituksenalaisen tuomion 251 kohdassa viitataan saman tuomion 100–111 kohdassa esitettyyn päättelyyn ja koska komissio riitauttaa tämän päättelyn tällä valitusperusteella, on kuitenkin todettava heti aluksi, että tässä päättelyssä on oikeudellinen virhe.

62 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nimittäin valituksenalaisen tuomion 106 kohdassa muun muassa katsonut, ettei voida hyväksyä, että kyseessä oleva jäsenvaltio voisi lainvastaista tukijärjestelmää koskevaa komission päätöstä täytäntöön pannessaan kussakin yksittäistapauksessa tutkia, täyttyvätkö EY 87 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset.

63 On syytä muistuttaa, että kun kyse on tukiohjelmasta, komissio voi tutkia ainoastaan kyseisen ohjelman ominaispiirteitä arvioidakseen päätöksen perusteluissa, annetaanko tässä ohjelmassa sitä koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen vuoksi edunsaajille olennaista etua verrattuna niiden kilpailijoihin ja voiko tuki hyödyttää olennaisesti sellaisia yrityksiä, jotka toimivat jäsenvaltioiden välisessä kaupassa. Komissiolla ei näin ole velvollisuutta tällaista ohjelmaa koskevassa päätöksessä arvioida sen perusteella yksittäistapauksissa myönnettyjä tukia. Kunkin kyseessä olevan yrityksen yksilöllistä tilannetta on tutkittava vasta siinä vaiheessa, kun tukia peritään takaisin (ks. asia C-310/99, Italia v. komissio, tuomio 7.3.2002, Kok., s. I-2289, 89 ja 91 kohta).

64 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 104–106 kohdassa esittämissä arvioinneissa sivuutetaan näin ollen oikeuskäytäntö, jonka mukaan silloin, kun komissio on yleisesti ja abstraktisti tehnyt päätöksen tietystä valtiontukijärjestelmästä ja julistanut sen yhteismarkkinoille soveltumattomaksi sekä määrännyt tämän järjestelmän perusteella maksetut määrät perittäviksi takaisin, jäsenvaltion tehtäviin kuuluu tarkistaa kunkin takaisinperintätoimenpiteen kohteena olevan yrityksen yksilöllinen tilanne.

65 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 100–111 kohdassa esittämää päättelyä koskevat komission väitteet eivät joka tapauksessa vaikuta kyseisen tuomion tuomiolauselmaan, ja niitä on tästä syystä pidettävä tehottomina (ks. vastaavasti mm. yhdistetyt asiat C-302/99 P ja C-308/99 P, komissio ja Ranska v. TF1, tuomio 12.7.2001, Kok., s. I-5603, 27–29 kohta).

66 Komission toista valitusperustetta ei siis voida hyväksyä.

Comitaton asiavaltuus

Valituksenalaisen tuomion perustelut

67 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 114 kohdassa katsonut, ettei sillä ollut velvollisuutta tutkia Comitaton asiavaltuutta, kun otetaan huomioon edellä mainitusta asiasta CIRFS ym. vastaan komissio ilmenevä oikeuskäytäntö. Ylimääräisenä huomautuksena se on todennut valituksenalaisen tuomion 115 kohdassa, että Comitatolla oli joka tapauksessa asiavaltuus, koska se toimi sellaisten jäsentensä sijasta, joiden kanteet olisi pitänyt ottaa tutkittaviksi.

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

68 Komissio moittii kolmannessa valitusperusteessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se oli väärin soveltanut yritysten yhteenliittymiä koskevaa oikeuskäytäntöä Comitaton kaltaiseen yhteenliittymien yhteenliittymään. Mikään ei anna olettaa, että kyseiset yhteenliittymät olisivat todellakin uskoneet etujensa ajamisen viimeksi mainitulle.

69 Comitaton mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ollut oikeassa myöntäessään, että sillä on asiavaltuus.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

70 Aluksi on syytä todeta, että – kuten tämän tuomion 34 kohdassa on muistutettu – unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisun ylimääräisiä perusteluja koskevat väitteet eivät voi aiheuttaa tämän päätöksen kumoamista ja että niitä on näin ollen pidettävä tehottomina.

71 Valituksenalaisen tuomion 114 kohdasta ilmenee tässä suhteessa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, ettei sillä ollut velvollisuutta tutkia Comitaton asiavaltuutta sen vuoksi, että kantajana olleella Coopservice-yrityksellä oli asiavaltuus.

72 Tämä Coopservicen asiavaltuuteen perustuva toteamus, jota komissio ei riitauta unionin tuomioistuimessa, on edellä mainitusta asiasta CIRFS ym. vastaan komissio ilmenevän oikeuskäytännön mukainen, kuten tämän tuomion 37–40 kohdasta ilmenee.

73 Vaikka katsottaisiinkin, että valituksenalaisen tuomion 115 kohdassa esitetyt perustelut olisivat oikeudellisesti virheellisiä, on korostettava, ettei tällaisella toteamuksella olisi siten mitään vaikutusta arvioitaessa Comitaton asiavaltuutta koskevan väitteen perusteltavuutta.

74 Näin ollen on todettava, että kolmas valitusperuste on tehoton.

75 Komission kolmas valitusperuste on tästä syystä hylättävä.

Kantajien oikeussuojan tarve ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa

76 Neljännessä valitusperusteessaan komissio moittii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se on jättänyt tutkimatta, oliko kantajilla oikeussuojan tarve ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, ja ettei se ollut jättänyt niiden kannetta tämän tarpeen puuttumisen vuoksi tutkittavaksi ottamatta.

77 Tämä valitusperuste ei ole perusteltu. Päinvastoin kuin komissio väittää, kantajien oikeussuojan tarve ei perustu pelkästään siihen mahdollisuuteen, että kansalliset viranomaiset saattaisivat osoittaa niille takaisinperintämääräyksen. Riidanalaisella päätöksellä on nimittäin muutettu jokaisen kantajan oikeudellista asemaa, koska sillä julistettiin yhteismarkkinoille soveltumattomaksi kyseisen tukijärjestelmän perusteella myönnetty tuki, jonka ne olivat jo saaneet, ja määrättiin se perittäväksi takaisin. Kantajina olleiden yritysten piti riidanalaisen päätöksen tekoajankohdasta lähtien lähtökohtaisesti odottaa, että ne velvoitettaisiin palauttamaan jo saatu tuki, mikä näin oikeuttaa niiden oikeussuojan tarpeen. Komissio ei ole esittänyt sellaisia seikkoja, joiden nojalla voitaisiin katsoa olleen mahdotonta, että niille osoitettaisiin takaisinperintämääräys.

78 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella komission liitännäisvalitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Päävalitusten tarkastelu

79 Valittajat vetoavat valitustensa tueksi, ja Coopservice vetoaa liitännäisvalituksensa tueksi perusteisiin, jotka voidaan jakaa pääasiallisesti kuuteen ryhmään, joista ensimmäinen liittyy kyseisten etujen korvauksenluonteisuuteen, toinen arviointiperusteisiin, jotka koskevat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaikuttamista ja kilpailun vääristymistä, EY 86 artiklan 2 kohtaan ja syrjintäkiellon periaatteeseen, kolmas EY 87 artiklan 3 kohdan c ja d alakohtaan, neljäs EY 87 artiklan 2 kohdan b alakohtaan ja 3 kohdan b alakohtaan, viides asetuksen N:o 659/1999 14 artiklaan sekä kuudes ja viimeinen saman asetuksen 15 artiklaan.

Asetuksen N:o 659/1999 15 artikla – luonnehtiminen uudeksi tueksi

Valituksenalaisen tuomion perustelut

80 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 357–367 kohdassa hylännyt asetuksen N:o 659/1999 15 artiklan rikkomiseen liittyneet perusteet, joiden mukaan lakien nro 206/1995 ja nro 30/1997 nojalla myönnettyjä riidanalaisia etuja oli pidettävä ”voimassa olevana tukena”, joten kymmenen vuoden pituinen vanhentumisaika oli kulunut umpeen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käytti tältä osin perustana muun muassa sitä, että laissa nro 590/1971, jonka voimassaoloa jatkettiin lailla nro 463/1972, säädettyjä etuja ei enää 1.7.1973 lähtien ollut myönnetty ja että laeissa nro 502/1978, nro 102/1977 ja nro 573/1977 säädettyjä etuja oli myönnetty 31.12.1981 asti. Riidanalaisen päätöksen kohteena olevat edut eivät siis olleet

mitenkään liittyneet kyseisten lakien nojalla aiemmin myönnettyihin etuihin, mikä esti pitämästä ensin mainittuja ”voimassa olevana tukena”.

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

81 Comitato ja Hotel Cipriani väittävät viidennessä valitusperusteessaan, ja Coopservice väittää seitsemännessä valitusperusteessaan, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole riittävästi tutkinut, milloin sosiaaliturvamaksujen alentaminen oli otettu käyttöön, ja että se oli sivuuttanut sen, että tätä järjestelmää oli sovellettu jo vuosikymmenet. Järjestelmä oli näet otettu käyttöön lailla nro 463/1972. Tämän jälkeen Venetsiassa oli sovellettu erityislakia nro 171/1973, jossa säädettiin periaatteellisesta päätöksestä alentaa sosiaaliturvamaksuja. Tämän alennuksen laajuus oli määritetty viittaamalla Mezzogiornoon sovellettaviin säännöksiin. Erityslaissa nro 171/1973 säädettyä periaatepäätöstä ei ole koskaan kumottu.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

82 Nämä väitteet, jotka on tutkittava ensin, on hylättävä. On nimittäin ehdottomasti todettava, ettei kukaan näistä valittajista ole riitauttanut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 360 kohdassa esittämää toteamusta, jonka mukaan laeilla nro 590/1971, nro 463/1972, nro 102/1977, nro 573/1977 ja nro 502/1978 säädettyjä etuja ei myönnetty enää 1.7.1973 tai 1.1.1982 jälkeen. Näin ollen on katsottava, ettei näiden etujen ja lakien nro 30/1997 ja nro 206/1995 perusteella myönnettyjen etujen välillä ollut jatkuvuussuhdetta, joten viimeksi mainittuja ei voida pitää sellaisena voimassa olevana tukena, joka todellisuudessa muodostaisi uuden tuen.

Korvauksenluonteisuus

Valituksenalaisen tuomion perustelut

83 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 179–198 kohdassa hylännyt perusteet, joiden mukaan kyseisiä sosiaaliturvamaksujen alennuksia oli riidanalaisessa päätöksessä niiden korvauksenluonteisuudesta huolimatta virheellisesti pidetty ”tukena”. Se on unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön viitaten muun muassa todennut, että se, että jäsenvaltio pyrkii yksipuolisin toimin lähentämään kilpailuolosuhteita tietyllä talouden alalla toisissa jäsenvaltioissa vallitseviin edellytyksiin, ei muuta sitä, että toimet ovat tukea (valituksenalaisen tuomion 181–184 kohta).

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

84 Comitaton, Hotel Ciprianin ja Coopservicen ensimmäisen valitusperusteen ensimmäisessä osassa ja Italgasin ensimmäisessä valitusperusteessa riitautetaan valituksenalaisen tuomion 179–198 kohdassa olevat perustelut, jotka koskevat myönnettyjen etujen korvauksenluonteisuuden puuttumista.

85 Valittajat moittivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta tässä suhteessa siitä, että se on sivuuttanut riidanalaisten toimenpiteiden korvauksenluonteisuuden. Yhtäältä työllisyyden edistämiseen liittyvä tavoite ja toisaalta ne haitat ja lisäkustannukset, joille näiden toimenpiteiden kohteina olevat toimijat ovat altistuneet, ovat kiinteästi sidoksissa toisiinsa. Kyseisten sosiaaliturvamaksujen alennusten saajille aiheutuneita haittoja on arvioitava niihin kustannuksiin nähden, jotka aiheutuisivat

mainituille yrityksille, jos ne toimisivat kiinteällä maalla, eikä yhteisön yrityksille aiheutuviin keskimääräisiin kustannuksiin nähden.

86 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisäksi tehnyt oikeudellisen virheen, kun se ei ole huomioinut riidanalaisessa päätöksen 92 kohdassa olevia ristiriitaisia perusteluja, joissa myönnettiin, että sosiaaliturvamaksujen alentamistoimenpiteillä pyrittiin korvaamaan ASPIV-yritykselle aiheutuneet lisäkustannukset. Valituksenalaisessa tuomiossa on perusteluvirhe myös siltä osin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin myöntää, että on olemassa sellaisia erityisiä tilanteita, joissa haitan korvaamisesta aiheutuu se, että tietty toimenpide menettää etuudenluonteisuutensa, mutta ei kuitenkaan riittävästi selitä, miksi näin ei ole asian laita nyt kyseessä olevassa asiassa.

87 Hotel Cipriani lisää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt ottaa huomioon se seikka, että sosiaaliturvamaksujen alentaminen kuuluu osana politiikkaan, jolla pyritään pelastamaan Venetsian keskusta ja jonka ei pidä aiheuttaa sitä, että tämän kaupungin erityiseen sijaintiin liittyvistä velvoitteista aiheutuvat edut ja haitat laskettaisiin tarkasti. Sen sijaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi asianmukaisesti ottanut huomioon kaksi tutkimusta, joista toinen koski erityisesti hotellialan kustannuksia, se oli moittinut Hotel Cipriania siitä, ettei se ollut näyttänyt toteen niiden lisäkustannusten määrää, joita sille verrattuna sitä muihin Italiassa tai ulkomailla sijaitseviin hotelleihin välttämättä aiheutui ja jotka piti korvata myönnetyillä eduilla.

88 Italian tasavalta katsoo myös, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on sivuuttanut myönnettyjen etujen korvauksenluonteisuuden. Näiden etujen myöntäminen on perusteltavissa taloudellisesta näkökulmasta. Tämä jäsenvaltio vertaa Italian viranomaisia yksityiseen yritykseen ja sosiaaliturvamaksuja vakuutusmaksuihin sekä väittää, että yksityinen yritys olisi nyt käsiteltävän kaltaisessa asiassa alentanut vakuutusmaksuja. Kyseiset edut ja asianomaisten yritysten tilanne, jolle on ominaista erityisen korkeat työvoimakustannukset, ovat lisäksi suoraan sidoksissa toisiinsa.

89 Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin hylkää nämä perusteet perusteettomina ja että se korvaa perustelut siltä osin kuin ne koskevat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämän päättelyn sitä osaa, jossa tämä esittää, että erityistilanteissa etujen erityinen luonne saattaa aiheuttaa EY 87 artiklassa tarkoitetun tuen ominaispiirteiden häviämisen.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

90 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 181–184 kohdassa aivan oikein katsonut, että kyseisen järjestelmän nojalla myönnettyjen etujen väitetty korvauksenluonteisuus ei mahdollista sitä, ettei niitä pidettäisi EY 87 artiklassa tarkoitettuna ”tukena”.

91 Tästä on syytä todeta, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan valtiontukina pidetään sellaisia toimenpiteitä, jotka muodossa tai toisessa ovat omiaan suosimaan yrityksiä suoraan tai välillisesti tai joita on pidettävä sellaisena taloudellisena etuna, jota edunsaajayritys ei olisi saanut tavanomaisten markkinoilla sovellettavien ehtojen mukaan (em. asia komissio v. Deutsche Post, tuomion 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

92 Unionin tuomioistuin on tosin täsmentänyt, että valtion toimenpiteeseen ei sovelleta EY 87 artiklan 1 kohtaa, jos tällaista toimenpidettä on pidettävä korvauksena, joka on vastike edunsaajayritysten suorittamista sellaisista palveluista, jotka johtuvat julkisen palvelun velvoitteiden täyttämisestä, jolloin kyseiset yritykset eivät todellisuudessa saa taloudellista etua eikä kyseinen toimenpide näin ollen aseta kyseisiä yrityksiä edullisempaan kilpailutilanteeseen suhteessa niiden kilpailijayrityksiin (ks. vastaavasti em. asia komissio v. Deutsche Post, tuomion 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

93 Hotel Cipriani ja Italgas eivät väitä ensimmäisessä valitusperusteessaan, että ne täyttäisivät nämä edellytykset. Ne väittävät sitä vastoin sen seikan, että kyseisillä eduilla pyritään korvaamaan ne lisäkustannukset, jotka liittyvät niihin erityisiin olosuhteisiin, joissa Venetsiaan sijoittautuneet toimijat toimivat, poistavan tuen luonteen näiltä eduilta.

94 Tästä on tärkeää aivan ensiksi muistuttaa, että yksinomaan tukitoimenpiteen taustalla olevat syyt eivät saman tien riitä siihen, ettei tällaisen toimenpiteen katsottaisi olevan EY 87 artiklassa tarkoitettu ”tuki”. Kyseisen artiklan 1 kohdassa ei nimittäin tehdä eroa valtion toimenpiteiden syiden tai tavoitteiden perusteella, vaan siinä määritellään toimenpiteet niiden vaikutusten perusteella (ks. vastaavasti asia C-172/03, Heiser, tuomio 3.3.2005, Kok., s. I-1627, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

95 Tähän on syytä lisätä, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan se, että jäsenvaltio pyrkii yksipuolisin toimin lähentämään kilpailuolosuhteita tietyllä talouden alalla toisissa jäsenvaltioissa vallitseviin edellytyksiin nähden, ei muuta sitä, että toimet ovat tukea (em. asia Italia v. komissio, tuomion 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja em. asia Heiser, tuomion 54 kohta).

96 Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 183 ja 184 kohdassa aivan oikein todennut, tämä pätee myös sellaisiin toimenpiteisiin, joilla pyritään korvaamaan mahdollisia haittoja, joille jäsenvaltion tietylle alueelle sijoittautuneet yritykset altistuvat. Jo itse EY:n perustamissopimuksen – jonka 87 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdassa määritellään sellaiseksi tueksi, jota voidaan pitää yhteismarkkinoille soveltuvana, ”tuk[i] taloudellisen kehityksen edistämiseen alueilla” ja ”tuk[i] tietyn – – talousalueen kehityksen edistämiseen” – sanamuoto viittaa siihen, että edut, joiden soveltamisala on rajoitettu osaan jäsenvaltion, jonka on noudatettava valtiontukisääntöjä, aluetta, voivat muodostaa valikoivia etuja (ks. asia C-88/03, Portugali v. komissio, tuomio 6.9.2006, Kok., s. I-7115, 60 kohta).

97 Kun nämä lausumat otetaan huomioon, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on voinut laillisesti hylätä kumoamiskanteiden tueksi esitetyt perusteet, jotka koskivat kyseisten etujen väitettyä korvauksenluonteisuutta, eikä sillä ollut velvollisuutta tutkia sellaisia muita kuin tässä asiassa esillä olevia hypoteettisia tilanteita, joissa tiettyjen toimenpiteiden korvauksenluonteisuus saattaisi poistaa niiltä tuen luonteen.

98 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole tehnyt oikeudellista virhettä, joka liittyisi siihen, että se olisi jättänyt huomioimatta, että riidanalaisen päätöksen 92 kohdassa esitetyt perustelut, joissa myönnettiin, että sosiaaliturvamaksujen alentamistoimenpiteillä pyrittiin korvaamaan ASPIV-yritykselle aiheutuneet lisäkustannukset, olivat ristiriitaisia.

99 On syytä todeta, ettei komissio ole kyseisessä 92 kohdassa päättänyt, että sosiaaliturvamaksujen korvauksenluonteisuus poistaisi niiltä tuen luonteen. Sitä vastoin se on päätynyt siihen, että EY 86 artiklan 2 kohdassa määrättyä poikkeusta oli sovellettava. Riidanalaisen päätöksen 92 kohdasta ei siis seuraa, että myönnettyjen etujen väitetty korvauksenluonteisuus poistaisi niiltä tuen luonteen, kun kyse on ASPIV:stä. Komission riidanalaisessa päätöksessä ei näin ollen ole sellaisia ristiriitaisia perusteluja, joista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt määrätä seuraamus.

100 Edellä esitetyn perusteella ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamus, jonka mukaan kyseiset sosiaaliturvamaksujen alennukset ovat EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, on jo perusteltu valituksenalaisen tuomion 181–184 kohdassa olevalla syyllä, jonka mukaan Venetsiaan ja Chioggiaan sijoittautuneiden yritysten kilpailuhaittojen korvaaminen, johon sosiaaliturvamaksujen alennuksilla pyrittiin, ei voi poistaa näiltä eduilta EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun tuen luonnetta. Kyseisen tuomion 185–195 kohdasta esitettyjen väitteiden kohteena ovat näin ollen sivumennen esitetyt perustelut, ja ne ovat siis tämän tuomion 65 kohdassa mieliin

palautetun oikeuskäytännön mukaisesti tehottomia. Samasta syystä komission vaatimusta siitä, että unionin tuomioistuin tutkisi, onko kyseisen tuomion 185–187 kohdassa esitettyjen perustelujen korvaaminen tarpeen, ei tutkita.

101 Italian tasavallan huomautuksesta, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt soveltaa yksityistä toimijaa koskevaa arviointiperustetta, on lopuksi riittävää todeta, ettei tällaisen toimijan kanssa tehtävällä vertailulla ole merkitystä sen vuoksi, ettei se pyrkisi niihin tavoitteisiin, joihin sosiaaliturvamaksujen alennuksilla pyritään, kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 121 kohdassa.

102 Kun otetaan huomioon kaikki edellä lausuttu, Comitaton, Hotel Ciprianin ja Coopservicen ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa ja Italgasin ensimmäinen valitusperuste on hylättävä.

Arviointiperusteet, jotka koskevat vaikutusta yhteisön sisäiseen kauppaan ja kilpailun vääristymistä, komission menettelyllisiä velvollisuuksia sen tutkiessa kyseistä tukea, syrjintäkiellon periaatetta sekä EY 86 artiklan 2 kohtaa

Valituksenalaisen tuomion perustelut

103 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 199–253 kohdassa hylännyt kumoamiskanteen tueksi esitetyt perusteet, jotka liittyivät EY 87 artiklan 1 kohdan rikkomiseen sekä syrjintäkiellon periaatteen ja perusteluvelvollisuuden loukkaamiseen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tältä osin tukeutunut

muun muassa monialaisen tukijärjestelmän tutkimiseen liittyviin erityispiirteisiin ja kantajia koskevien erityisten tietojen puuttumiseen.

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

104 Comitaton ensimmäisen valitusperusteen toinen osa ja toinen valitusperuste, Hotel Ciprianin ensimmäisen valitusperusteen toinen osa, Italgasin toinen, kolmas ja neljäs valitusperuste sekä Coopservicen ensimmäisen valitusperusteen toinen osa ja toinen valitusperuste koskevat valituksenalaisen tuomion 199–253 kohdassa esitettyjä perusteluja.

105 Valittajat sekä Coopservice ja Italian tasavalta moittivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se on loukannut syrjintäkiellon periaatetta ja arvioinut väärin niitä menettelyllisiä velvollisuuksia, jotka komissiolla oli, kun se tutki kyseistä tukijärjestelmää. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on niiden mukaan myöntänyt, että komissio saattoi tiettyjen kunnan yritysten osalta tutkia erikseen sen, aiheutuiko yhteisön sisäiselle kaupalle vaikutuksia ja vääristyikö kilpailu, ilman että sillä olisi ollut velvollisuutta menetellä samoin muiden yritysten ja alojen suhteen. Nämä muut yritykset ja alat ovat kuitenkin samanlaisissa tilanteissa, kuten tutkintavaiheen aikana esitetyistä tiedoista, joita ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vääristellyt, ilmenee. Se ei myöskään ole noudattanut perusteluvelvollisuuttaan, ja se on rikkonut todistustaakkaa koskevia sääntöjä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut väärin riidanalaista päätöstä, ja se on jättänyt toteamatta, etteivät sen perustelut olleet riittäviä mahdollistamaan sitä, että kansalliset viranomaiset voisivat panna sen täytäntöön. Coopservice väittää toisessa valitusperusteessaan, että valituksenalaisessa tuomiossa rikotaan EY 86 artiklan 2 kohtaa, koska tätä määräystä ei ole sovellettu siihen.

106 Komissio katsoo, että nämä perusteet on hylättävä. Se myöntää kuitenkin todistustaakan väärinarvioinnin osalta, ettei oikeuskäytännöllä, johon valituksenalaisen tuomion 208 ja 233 kohdassa viitataan, ole merkitystä asian kannalta eikä sillä siis voida osaltaan perustella sen omaksumaa päättelyä. Se pyytää näin ollen, että unionin tuomioistuin korvaa sen muilla perusteluilla ja että tämä esittää päättelyn, joka perustuu useaa alaa koskevan tukijärjestelmän tutkinnan erityispiirteisiin.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

107 Jotta valituksenalaisen tuomion 199–253 kohdassa esitettyjä perusteluja koskevia valitusperusteita voitaisiin arvioida, aluksi on tutkittava ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen riidanalaisen päätöksen ulottuvuudesta esittämät lausumat ja tämän jälkeen lausumat, jotka koskevat menettelyllisiä velvollisuuksia, joita komission on noudatettava tutkiessaan useaa alaa koskevaa tukijärjestelmää.

– Riidanalaisen päätöksen ulottuvuus ja perustelut

108 Valittajat moittivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta pääasiallisesti siitä, että se on tulkinnut riidanalaista päätöstä väärin ja että se on väärin katsonut päätöksen olevan riittävän selvä mahdollistamaan sen, että kansalliset viranomaiset voivat panna sen täytäntöön.

109 Viimeksi mainitusta seikasta ne väittävät, ettei riidanalaisessa päätöksessä mainita niitä arviointiperusteita, joiden mukaan kansalliset viranomaiset voivat päättää, onko sosiaaliturvamaksujen alentaminen todellakin sen kohteena olevan yrityksen kannalta katsottuna yhteismarkkinoille soveltumaton valtiontuki. Komission elokuussa

ja lokakuussa 2001 Italian viranomaisille riidanalaisen päätöksen täytäntöönpanon yhteydessä osoittamat kirjeet olivat nimittäin olleet tarpeen sen vuoksi, että niissä esitettiin ne arviointiperusteet, joita oli sovellettava, kun kyseistä päätöstä pantiin täytäntöön kyseisestä tukijärjestelmästä tukea saaneissa yrityksissä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, joka katsoi, että nämä kirjeet kuuluivat yksinomaan tämän toimielimen ja kansallisten viranomaisten lojaalin yhteistyön piiriin, oli väärin myöntänyt, että sen sijaan, että komissio olisi päätöksessään itse ilmoittanut kaikki sen täytäntöönpanon kannalta tarpeelliset seikat, se sai käyttää tässä tarkoituksessa pelkkiä kirjeitä.

110 Komissio ei myöskään saa tehdä päätöstä, jossa yleensä esitetään vain hyvin abstrakti arviointi mutta tietyissä tapauksissa yksittäistapauksia koskeva tarkastelu, liittämättä tähän päätökseen sellaisia sen ulottuvuutta koskevia täsmennyksiä, joiden avulla kansalliset viranomaiset voivat panna sen täytäntöön.

111 Näistä väitteistä on muistutettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 251 kohdassa katsonut, ettei kansallisten viranomaisten asiana ole pannessaan riidanalaista päätöstä täytäntöön tutkia kussakin yksittäistapauksessa, täyttyvätkö EY 87 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset. Tuon tuomion 100–111 kohdasta, joihin sen 251 kohdassa viitataan, ilmenee lisäksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut riidanalaista päätöstä siten, että valtiontuen käsitteen – ja näin ollen takaisinperinnän – ulkopuolelle jätetään yksinomaan sosiaaliturvamaksujen alennukset, jotka ovat vähämerkityksistä tukea koskevan de minimis -säännön mukaisia. Ottamalla huomioon nämä seikat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, kuten valituksenalaisen tuomion 251 ja 252 kohdasta selvästi ilmenee, että riidanalainen päätös on riittävän täsmällinen ja riittävästi perusteltu, jotta kansalliset viranomaiset voivat panna sen täytäntöön.

112 Tässä riidanalaisen päätöksen ulottuvuutta koskevassa tarkastelussa on kuitenkin oikeudellinen virhe.

113 Italian tasavallan on nimittäin riidanalaisen päätöksen 5 artiklan mukaan toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen takaamiseksi, että tuensaajat palauttavat ”yhteismarkkinoille soveltumattoman tuen”. Tämän velvollisuuden täytäntöönpanon edellytyksenä on näin ollen, että edeltä käsin osoitetaan, että myönnettyjä etuja voidaan pitää valtiontukena. Tämän päätöksen 1–3 artiklassa mainitaan, mikä tuki soveltuu yhteismarkkinoille ja mikä ei, ja kyseisen päätöksen 4 artiklassa todetaan, että siinä mainituille yrityksille myönnetyt edut eivät ole tukea. Lisäksi on niin, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 103 kohdassa aivan oikein todennut, että de minimis -säännön mukaiset edut jätetään valtiontuen käsitteen ulkopuolelle.

114 Riidanalaisen päätöksen 49 ja 50 perustelukappaletta luettaessa ilmenee, että niiden arviointiperusteiden osalta, jotka koskevat vaikutusta yhteisön sisäiseen kauppaan ja kilpailun vääristymistä, tässä päätöksessä rajoitutaan tarkastelemaan vain kyseisen tukijärjestelmän ominaispiirteitä. Komissio on nimittäin ainoastaan tarkistanut, harjoittivatko tietyt tähän järjestelmään perustuvia sosiaaliturvamaksujen alennuksia saaneet yritykset sellaista liiketoimintaa, joka saattaisi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristää kilpailua, koska tämä tarkistaminen riitti osoittamaan, että se oli toimivaltainen tarkastelemaan kyseisen järjestelmän soveltuvuutta yhteismarkkinoille.

115 Ennen kuin kansalliset viranomaiset ryhtyivät perimään etua takaisin, niillä oli välttämättä velvollisuus kussakin yksittäistapauksessa tarkistaa, saattoiko edunsaajalle myönnetty etu vääristää kilpailua ja vaikuttaa yhteisön sisäiseen kauppaan, sillä muussa tapauksessa tätä lisätarkistusta, joka on olennainen siltä kannalta, katsotaanko saadut yksittäiset edut valtiontueksi, ei voitaisi tehdä.

116 Samoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelmässä, jonka mukaan riidanalaisen päätöksen perustelut olivat riittävät, jotta Italian viranomaiset voivat panna sen täytäntöön, on oikeudellinen virhe. Valituksenalaisen tuomion 251 ja 252 kohdasta nimittäin ilmenee, että tähän päätelmään päätyessään ensimmäisen

oikeusasteen tuomioistuin tukeutui nimenomaan tämän päätöksen ulottuvuutta koskevaan väärään tulkintaansa, jonka mukaan kansallisilla viranomaisilla ei ole velvollisuutta kussakin yksittäistapauksessa tarkistaa, saattaako edunsaajalle myönnetty etu vääristää kilpailua ja vaikuttaa yhteisön sisäiseen kauppaan.

117 Kuten näin ollen tämän tuomion 61–64 kohdasta ilmenee, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sivuuttaa tällä tulkinnallaan oikeuskäytännön, joka koskee kansallisten viranomaisten velvollisuuksia niiden pannessa täytäntöön komission päätöstä.

118 On kuitenkin syytä palauttaa mieleen, että silloin kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion perustelut olisivatkin joltain osin unionin oikeuden vastaisia, mutta sen tuomiolauselma perustuu selvästi muihin oikeudellisiin perusteluihin, tällainen oikeudenvastaisuus ei ole kuitenkaan omiaan aiheuttamaan tuon tuomion kumoamista eikä sen perustelujen korvaamista uusilla perusteluilla (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-120/06 P ja C-121/06 P, FIAMM ym. v. komissio, tuomio 9.9.2008, Kok., s. I-6513, 187 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

119 Kun otetaan huomioon riidanalaisen päätöksen sisältö ja ulottuvuus sekä tämän tuomion 61–64 ja 113–117 kohta, on siis syytä tutkia, onko päätös riittävästi perusteltu, jotta kansalliset viranomaiset voivat panna sen täytäntöön.

120 Tästä on tärkeää huomauttaa, että komission tukijärjestelmästä tekemällä, takaisinperintämääräyksen sisältävällä päätöksellä on riittävästi ohjattava kansallisten viranomaisten kunkin asianomaisen tuensaajan yksilöllisen tilanteen suhteen tehtäviä tarkastuksia. Kuten julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen 196 kohdasta ilmenee, tällaisessa päätöksessä on selvästi yksilöitävä sen ulottuvuus. Kuten valittajat väittävät, tällaisen päätöksen on jo itsensä sisällettävä kaikki ne seikat, jotka ovat olennaisia

kansallisten viranomaisten pannessa sitä täytäntöön, eikä tämän päätöksen todellista sisältöä voida vahvistaa vasta jälkikäteen komission ja kansallisten viranomaisten välisessä kirjeenvaihdossa.

121 Riidanalainen päätös osoittautuu näihin periaatteisiin nähden riittävästi perustelluksi. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 197 ja 198 kohdassa todennut, tämän päätöksen perusteluista ilmenee riittävän selvästi, että arvioidessaan sitä, olivatko sosiaaliturvamaksujen alennukset omiaan vääristämään kilpailua ja vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, komissio on ilmeisestikin arvioinut pelkästään sosiaaliturvamaksujen alennuksia koskevaa järjestelmää sinänsä. Kansallisilla viranomaisilla oli siten kussakin yksittäistapauksessa velvollisuus tutkia, saattoivatko myönnetyt edut vääristää kilpailua ja vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Riidanalaisessa päätöksessä oleva, myönnettyjen etujen korvauksenluonteisuuteen liittyvä toteamus, jonka mukaan nämä edut eivät tämän vuoksi menetä tuen luonnetta, on sitä vastoin yleispätevä ja sitoo kansallisia viranomaisia.

122 Komission elokuulta ja lokakuulta 2001 olevien kirjeiden ei näin ollen voida katsoa osoittavan, että riidanalainen päätös olisi riittämättömästi perusteltu.

123 Näissä kirjeissä ei ole myöskään jälkikäteen vahvistettu riidanalaisen päätöksen todellista sisältöä.

124 Kuten Italgas väittää, komissio on tosin noissa kirjeissä todennut, etteivät myönnetyt edut olleet määrätyillä aloilla toimivien tiettyjen toimijoiden osalta tukea siitä syystä, että ne eivät vaikuttaneet jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Tällaiset selitykset, joilla pyritään selventämään valtiontuen käsitteen edellytysten soveltamista

yksittäistapauksissa, kuuluvat joka tapauksessa riidanalaisessa päätöksessä vahvistettuun asiayhteyteen.

125 Jos sitä vastoin vaadittaisiin, että päätöksen, jolla sääntöjenvastainen tuki määrätään perittäväksi takaisin, olisi välttämättä sisällettävä tällaisia tarkennuksia, tämän tuomion 63 kohdassa mieliin palautetussa oikeuskäytännössä komissiolle tunnustettu oikeus arvioida tukijärjestelmää sen yleisten ominaispiirteiden mukaan vaarantuisi. Lisäksi komission ja jäsenvaltioiden välinen lojaali yhteistyö vaarantuisi, jos komissiolta evättäisiin mahdollisuus antaa neuvoja helpottaakseen sitä, että asianomainen jäsenvaltio voi panna tällaisen päätöksen asianmukaisesti täytäntöön. Kirjeet, jotka komissio on nyt käsiteltävässä asiassa osoittanut kansallisille viranomaisille, kuuluvat siis – kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 252 kohdassa aivan oikein todennut – komission ja kansallisten viranomaisten lojaalin yhteistyön piiriin.

126 Edellä esitetyn perusteella on syytä todeta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut riidanalaisen päätöksen ulottuvuutta väärin, mutta tämä virhe ei aiheuta valituksenalaisen tuomion kumoamista, koska tämän päätöksen perustelut ovat osoittautuneet riittäviksi mahdollistamaan sen, että kansalliset viranomaiset voivat panna sen täytäntöön.

127 Valituksenalaisen tuomion tätä osaa koskevat väitteet on näin ollen hylättävä.

– Komission menettelylliset velvollisuudet

128 Valittajat moittivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se on virheellisesti katsonut, että komissio oli noudattanut menettelyllisiä velvollisuuksiaan kyseistä tukijärjestelmää tutkiessaan. Ne väittävät muun muassa, että komissio on arvioinut

väärin suoritusten paikallisuutta ja että se on rikkonut EY 86 artiklan 2 kohtaa sekä syrjintäkiellon periaatetta tutkiessaan kunnan yritysten yksilöllistä tilannetta menettelemättä samoin samanlaisissa tilanteissa olevien yksityisyritysten suhteen. Lisäksi ne moittivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta todisteiden vääristelystä.

129 Näitä väitteitä arvioitaessa on aluksi syytä todeta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 209 ja 228–231 kohdassa käyttänyt perustana tukijärjestelmien tutkimista koskevaa oikeuskäytäntöä katsoessaan, ettei komissiolla ollut lähtökohtaisesti velvollisuutta tutkia niitä eri aloja, jotka hyötyivät kyseisistä järjestelmistä.

130 Tämä käsitys on unionin tuomioistuimen sen oikeuskäytännön mukainen, jonka mukaan komissio voi tukijärjestelmää koskevassa asiassa tyytyä tutkimaan asianomaisen järjestelmän yleispiirteitä olematta velvollinen tutkimaan jokaista yksittäistä soveltamistapausta (ks. mm. em. yhdistetyt asiat Italia ja Sardegna Lines v. komissio, tuomion 51 kohta; asia C-278/00, Kreikka v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok., s. I-3997, 24 kohta ja asia C-148/04, Unicredito Italiano, tuomio 15.12.2005, Kok., s. I-11137, 67 kohta), kun se tarkistaa, onko tuossa järjestelmässä tukeen viittaavia osatekijöitä.

131 Valittajat moittivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta ensinnäkin siitä, että se on väärin katsonut, kuten valituksenalaisen tuomion 224, 235 ja 249 kohdasta ilmenee, että komissio voi tukijärjestelmää tutkiessaan vedota olettamaan, jonka mukaan valtiontuen käsitteen soveltamisedellytykset eli tässä tapauksessa edellytykset, joiden mukaan tuki vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristää kilpailua, täyttyvät.

132 On tosin kiistatonta, että valtiontuen käsite on oikeudellinen ja että sitä on tutkittava objektiivisten seikkojen perusteella ja ettei komissiolla ole harkintavaltaa, kun se määrittelee toimenpiteen EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi ”valtiontueksi”, vaan että siihen kohdistuu lähtökohtaisesti kokonaisvaltainen tuomioistuinvalvonta (ks. vastaavasti asia C-487/06 P, British Aggregates v. komissio, tuomio 22.12.2008, Kok., s. I-10515, 111 ja 112 kohta).

133 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämät lausumat, jotka liittyvät sekä valtiontukijärjestelmän tutkinnan erityispiirteisiin että toimintatukena myönnettyjen etujen luonteeseen, ovat luonteeltaan sellaisia, että jo ne yksinään riittävät perustelemaan oikeudellisesti riittävällä tavalla valituksenalaisen tuomion 249 ja 250 kohdassa esitetyt päätelmät, joten tämä väite on joka tapauksessa tehoton.

134 Yhtäältä oikeuskäytännön mukaan komissiolla ei ole velvollisuutta osoittaa, että tuki todellisuudessa vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja että se tosiasiallisesti vääristää kilpailua, vaan sillä on ainoastaan velvollisuus tutkia, saattaako tämä tuki vaikuttaa tuohon kauppaan ja vääristää kilpailua (asia C-66/02, Italia v. komissio, tuomio 15.12.2005, Kok., s. I-10901, 111 kohta).

135 Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin käytti perustana sekä tukijärjestelmän tutkinnan erityispiirteitä että toimintatukena myönnettyjen etujen luonnetta. Arvioidessaan kyseistä järjestelmää sen yleisten piirteiden nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 246–250 kohdassa todennut siinä mainitun oikeuskäytännön mukaisesti ensin mainitusta seikasta, että tuen pieni määrä tai se, että suurin osa edunsaajina olevista yrityksistä toimi paikallisella tasolla, ei aiheuttanut sitä, että tuon järjestelmän nojalla myönnetty tuki ei saattaisi vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja aiheuttaa kilpailun vääristymistä.

136 Toisesta seikasta on muistettava, että toimintatuella eli tuella, jolla – kuten tässä tapauksessa – pyritään vapauttamaan yritys kustannuksista, joista sen olisi muuten vastattava liikkeenjohdossaan tai tavanomaisessa toiminnassaan, vääristetään lähtökohtaisesti kilpailuolosuhteita (ks. asia C-156/98, Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000, Kok., s. I-6857, 30 kohta).

137 Väite, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi ollut väärässä myöntäessään, että komission oli mahdollista turvautua olettamaan, joka koski tuen vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja kilpailun vääristymistä, ei näin ollen missään tapauksessa vaikuta valituksenalaisen tuomion tuomiolauselmaan, ja se on tästä syystä tämän tuomion 65 kohdassa mieliin palautetun oikeuskäytännön mukaisesti katsottava tehottomaksi.

138 Toiseksi valittajat moittivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se on virheellisesti katsonut, että todistustaakka siitä, että kyseiset edut eivät olleet EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea, kuului Italian viranomaisille.

139 Valituksenalaisen tuomion 209–211 kohdassa olevasta taulukosta ja sitä seuraavasta tutkimuksesta ilmenee kuitenkin, että päätyessään tuon tuomion 249–251 kohdassa esitettyihin päätelmiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei käyttänyt perustana sitä, että todistustaakka kuului Italian tasavallalle, vaan valtiontukijärjestelmän tutkinnan erityispiirteitä ja tätä tutkintaa varten saatujen tietojen merkityksellisyyttä. Valituksenalaisen tuomion 232 kohdassa oleva pelkkä maininta, jonka mukaan todistustaakan jako edellyttää, että komissio ja kyseessä oleva jäsenvaltio täyttävät menettelylliset velvoitteensa, ei selvästikään ole vaikuttanut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittamaan tutkintaan, eikä se mahdollista sitä, että valituksenalaista tuomiota tulkittaisiin siten, että siinä katsottaisiin jäsenvaltiolla olevan todistustaakka siitä, että valtiontuen käsitteelle ominaiset edellytykset eivät täyty.

140 Todistustaakan väärinarviointiin liittyvä väite perustuu näin ollen valituksenalaisen tuomion virheelliseen tulkintaan, ja se on tästä syystä hylättävä perusteettomana.

141 Kolmanneksi valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiossa ja riidanalaisessa päätöksessä on perusteluvirhe ja että niillä loukataan syrjintäkiellon periaatetta. Yhtäältä kunnan yrityksiä ja toisaalta vastaavassa asemassa olevia yksityisyrityksiä kohdellaan syrjivästi. Italgas ja Hotel Cipriani harjoittavat kunnan yritysten tavoin yksinomaan paikallista toimintaa, joka sulkee pois sen mahdollisuuden, että niiden saamat edut voisivat vaikuttaa yhteisön sisäiseen kauppaan.

142 Kun otetaan huomioon komissiolle annetut tiedot, sillä oli velvollisuus tutkia kussakin yksittäistapauksessa tiettyjen alojen tai tiettyjen yritysten osalta, saattoivatko kyseiset edut vaikuttaa yhteisön sisäiseen kauppaan ja vääristää kilpailua vai pitikö sen soveltaa EY 86 artiklan 2 kohdassa määrättyä poikkeusta. Komission olisi vähintäänkin pitänyt pyytää lisätietoja kansallisilta viranomaisilta, kuten se oli pyytänyt niitä kunnan yrityksistä.

143 Valittajat viittaavat tältä osin muun muassa COSES:n vuonna 1998 tekemiin tutkimuksiin, jotka mainitaan valituksenalaisen tuomion 9 kohdassa, sekä Venetsian kaupungin 18.5.1998 päivättyyn kirjeeseen ja Italian hallituksen 23.1.1999 ja 10.6.1999 päivättyihin kirjeisiin, jotka oli lähetetty komissiolle sen tutkiessa tukijärjestelmää. Niissä todettiin selvästi, että vaara siitä, että yhteisön sisäiseen kauppaan vaikutettaisiin tai että kilpailu vääristyisi, oli olematon tietyille aloille ja yrityksille, kun otetaan huomioon niiden toiminnan paikallisuus. Erityisesti hotellialan markkinat oli rajattava paikallisesti, sillä matkailijat valitsevat ensin matkakohteen ja tämän jälkeen hotellin tai ravintolan. Koska Venetsian ja muiden kaupunkien hotellien välillä ei ole kilpailua, kyseiset sosiaaliturvamaksujen alennukset eivät ole voineet vaikuttaa yhteisön sisäiseen kauppaan. Coopservice väittää lisäksi tuottavansa yleisiin taloudellisiin

tarkoituksiin liittyviä palveluja, ja se väittää toisessa perusteessaan, että valituksenalaisessa tuomiossa rikotaan EY 86 artiklan 2 kohtaa.

144 Näistä väitteistä on todettava, ettei nyt käsiteltävässä asiassa ole kyse siitä, että päätettäisiin, ovatko valittajayrityksille myönnetyt edut tosiaankin aiheuttaneet kilpailun vääristymistä ja vaikuttaneet yhteisön sisäiseen kauppaan. Tarpeen on yksinomaan tutkia, oliko komissiolla sen vuoksi, että se oli tarkastellut kunkin kunnan yrityksen yksilöllistä tilannetta, syrjintäkiellon periaatteeseen perustuva velvollisuus poiketa lähestymistavastaan, joka perustuu kyseisen järjestelmän tutkimiseen sen yleisten ominaispiirteiden perusteella myös valittajayritysten ja niiden toiminta-alojen osalta, kun otetaan huomioon sille niistä toimitetut tiedot.

145 Valituksenalaisesta tuomiosta ilmenee tältä osin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on Hotel Ciprianin, Italgasin ja Coopservicen tilanteen osalta tutkinut COSES:n tutkimukset ja edellä mainitut kirjeet ja että se on kyseisen tuomion 214–216 ja 241 kohdassa todennut, ettei komissio ollut tutkintamenettelyssä saanut näistä yrityksistä mitään sellaisia erityisiä tietoja, joista olisi saattanut aiheutua menettelyllinen velvollisuus ottaa huomioon niiden kunkin yksilöllinen tilanne.

146 Rakennusalan, kaupan alan, hotellialan sekä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen alan tilanteesta on todettava, että tutkittuaan näiden toimistojen antamat tiedot ja nämä kirjeet, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 240 kohdassa, ettei näistäkään aloista ollut saatu sellaisia erityisiä tietoja, joista komissiolle olisi aiheutunut menettelyllinen velvollisuus hankkia tietoja näistä aloista Italian viranomaisilta.

147 Sitä vastoin on niin, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 244 ja 245 kohdassa todennut, että kunnan yrityksistä oli tosin epätäydellisiä mutta täsmällisiä tietoja, jotka velvoittivat komission hankkimaan niistä tietoja kyseisiltä viranomaisilta.

148 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin ollen todennut valituksenalaisen tuomion 242–245 ja 249–250 kohdassa, ettei komissiolla ollut velvollisuutta Hotel Ciprianin, Italgasin ja Coopservicen eikä rakennusalan, kaupan alan, hotellialan ja taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien palvelujen alan osalta poiketa lähestymistavastaan, jonka mukaan se tutkii kyseisen järjestelmän yleiset ominaispiirteet, ja että riidanalainen päätös on tältä osin riittävästi perusteltu eikä sillä rikota syrjintäkiellon periaatetta.

149 Koska valittajat kiistävät tämän arvioinnin, on syytä muistuttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 225 artiklasta ja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisestä kohdasta ilmenee, että ainoastaan unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen yhtäältä määrittämään tosiseikaston lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa määritetyn tosiseikaston paikkansapitämättömyys käy ilmi sille toimitetusta aineistosta, ja toisaalta arvioimaan tätä tosiseikastoa. Kun unionin yleinen tuomioistuin on määrittänyt asian tosiseikaston tai arvioinut sitä, unionin tuomioistuin on EY 225 artiklan nojalla toimivaltainen harjoittamaan tämän tosiseikaston oikeudelliseen luonnehdintaan ja unionin yleisen tuomioistuimen sen pohjalta tekemiin oikeudellisiin päätelmiin kohdistuvaa valvontaa (em. asia British Aggregates v. komissio, tuomion 96 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

150 Unionin tuomioistuin ei sitä vastoin ole toimivaltainen määrittämään asian tosiseikastoa eikä lähtökohtaisesti myöskään arvioimaan sitä selvitystä, johon unionin yleinen tuomioistuin on asian tosiseikastoa määrittäessään tukeutunut (ks. vastaavasti em. asia British Aggregates v. komissio, tuomion 97 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

151 Näin ollen väitteet, joiden mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi tutkintamenettelyn aikana saadut tiedot huomioon ottaen pitänyt päättää, että komissiolla oli ollut velvollisuus tutkia tiettyjen alojen tai yritysten yksilöllinen tilanne tai pyytää Italian viranomaisia hankkimaan lisätietoja, on jätettävä tutkittaviksi ottamatta, koska ne kohdistuvat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tosiseikastosta esittämiin arviointeihin.

152 Italgasin moitteesta, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vääristellyt todisteita, on tärkeää muistuttaa, että EY 225 artiklan sekä perussäännön 51 artiklan ensimmäisen kohdan ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 112 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan c alakohdan määräysten mukaan valittajan, joka väittää unionin yleisen tuomioistuimen ottaneen selvitysaineiston huomioon vääristyneellä tavalla, on ilmoitettava täsmällisesti ne seikat, jotka se katsoo unionin yleisen tuomioistuimen ottaneen huomioon vääristyneellä tavalla, ja näytettävä toteen ne arviointivirheet, joiden takia unionin yleinen tuomioistuin on valittajan mukaan päätynyt niiden ottamiseen huomioon vääristyneellä tavalla (asia C-413/08 P, Lafarge v. komissio, tuomio 17.6.2010, Kok., s. I-5361, 16 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

153 Lisäksi selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, jos ilman uutta selvitysaineistoa on selvää, että olemassa olevaa selvitysaineistoa on arvioitu ilmeisen virheellisesti (em. asia Lafarge v. komissio, tuomion 17 kohta).

154 Italgas viittaa tältä osin Italian viranomaisten 23.1.1999 ja 10.6.1999 päivättyihin kirjeisiin sekä 18.5.1998 päivättyyn Venetsian kaupungin kirjeeseen.

155 Italian viranomaisten 23.1.1999 päivätystä kirjeestä ja 18.5.1998 päivätystä Venetsian kaupungin kirjeestä on ensiksi todettava, ettei Italgas ole riittävän yksityiskohtaisesti väittänyt, että tapa, jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut kyseisiä kirjeitä, on ristiriidassa näiden asiakirjojen sisällön kanssa, jotta unionin tuomioistuimen olisi mahdollista tarkistaa, onko näitä kirjeitä arvioitu ilmeisen virheellisesti

(ks. analogisesti asia C-260/09 P, Activision Blizzard Germany v. komissio, tuomio 10.2.2011, Kok., s. I-419, 52 kohta).

156 Italgas nimittäin toteaa näiden kirjeiden tekstiin mitenkään erityisesti viittaamatta niistä vain ilmenevän, että niiden kirjoittajat olivat, ”vaikkakin ylimalkaisin sanakääntein”, muistuttaneet tiettyjen alojen paikallisuudesta, joka sulki pois sen, että näille aloille myönnetyt sosiaaliedut voisivat vaikuttaa yhteisön sisäiseen kauppaan. On syytä todeta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 214–216 sekä 240 ja 241 kohdassa ottanut kantaa nimenomaan näihin asiakirjoihin, eikä Italgasin yleisluontoisilla väitteillä näytetä toteen, että tämä arviointi olisi ilmeisen virheellinen.

157 Italian viranomaisten 10.6.1999 päivätystä kirjeestä, johon Italgas tarkemmin viittaa esittämällä sananmukaisesti sen osan kyseisestä kirjeestä, jota se väittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen vääristelleen, on syytä todeta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 214 kohdassa todennut tästä kirjeestä, että ”Italian hallitu[s] – – yhtyi EY 86 artiklan 2 kohdan mukaista poikkeusta kunnan yritysten hyväksi koskevaan hakemukseen”.

158 Italgas ei riitauta tätä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämää toteamusta, mutta se kiistää päätelmän, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 243 ja 244 kohdassa tehnyt kaikista komissiolle hallinnollisen menettelyn aikana toimitetuista huomautuksista ja asiakirjoista ja jonka mukaan komissiolla ei ollut velvollisuutta kerätä lisätietoja kansallisilta viranomaisilta tarkistaakseen, täyttyivätkö EY 87 artiklan 1 kohdan yhteisön sisäiseen kauppaan ja kilpailuun kohdistuviin vaikutuksiin liittyvät soveltamisedellytykset kyseessä olevilla eri liiketoiminnan aloilla, joilla kantajina olleet yritykset toimivat, kun niitä koskevia täsmällisiä tietoja ei ollut annettu.

159 Näin ollen on selvää, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole vääristellyt todisteita, vaan että – kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 174 kohdassa – Italgas pyrkii todellisuudessa siihen, että ne arvioitaisiin uudelleen, mikä ei kuulu unionin tuomioistuimen toimivaltaan.

160 Näin ollen on syytä todeta, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole tehnyt oikeudellista virhettä katsoessaan, että komissiolla ei ollut kantajina olleita yrityksiä ja niiden toiminta-aloja koskevien erityisten tietojen puuttuessa syrjintäkiellon periaatteen perusteella velvollisuutta poiketa lähestymistavastaan, joka perustui siihen, että kyseistä tukijärjestelmää tutkittiin sen yleisten ominaispiirteiden nojalla, ja tarkastella niiden kunkin yksilöllistä tilannetta. Tällaisten erityisten tietojen puuttuessa ei ole syytä tutkia myöskään sitä, oliko komissiolla velvollisuus poiketa tästä lähestymistavasta sen periaatteen nojalla, jonka mukaan sen on tutkittava asia huolellisesti ja puolueettomasti.

161 Edellä lausutun perusteella Comitaton ensimmäisen valitusperusteen toinen osa ja toinen valitusperuste, Hotel Ciprianin ensimmäisen valitusperusteen toinen osa, Italgasin toinen, kolmas ja neljäs valitusperuste sekä Coopservicen ensimmäisen valitusperusteen toinen osa ja toinen valitusperuste on hylättävä.

EY 87 artiklan 3 kohdan c ja d alakohta ja perusteluvelvollisuus

Valituksenalaisen tuomion perustelut

162 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisen tuomion 280–314 kohdassa kumoamiskanteen tueksi esitetyt kanneperusteet, joiden mukaan EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohtaa oli sovellettu väärin ja perusteluvelvollisuutta

laiminlyöty. Samalla kun se myönsi, että komissio voi erityistapauksissa poiketa tiedonannoistaan ja suuntaviivoistaan, se totesi muun muassa, että tässä tapauksessa sillä ei ollut ollut velvollisuutta toimia tällä tavoin. Riidanalaisen päätöksen perustelut olivat riittävät. Sosiaaliturvamaksujen alennukset olivat joka tapauksessa luonteeltaan – toisin sanoen toimintatukena – sellaisia, ettei niiden voitu katsoa kuuluvan tällaisen poikkeuksen piiriin.

163 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisen tuomion 322–329 kohdassa perusteet, joiden mukaan komissio olisi väärin kieltäytynyt soveltamasta EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdassa määrättyä kulttuuripolitiikkaan liittyvää poikkeusta. Tässä suhteessa se käytti perustana muun muassa sitä, että kyseisten sosiaaliturvamaksujen alentamista koskevat soveltamissäännökset eivät taanneet kulttuuripoliittisten tavoitteiden toteuttamista, ja se katsoi lisäksi, ettei komissio ollut loukannut syrjintäkiellon periaatetta soveltaessaan tätä poikkeusta Consorzio Venezia Nuovaan eikä kantajiin.

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

164 Comitato ja Hotel Cipriani väittävät kolmannessa ja toisessa valitusperusteessaan, ja Coopservice väittää kolmannessa valitusperusteessaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohtaa väärin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei tosiasiallisesti ole valvonut komissiolla olevan harkintavallan käyttämistä. Se on tutkinut vain, oliko olemassa sellaisia ”erityisiä” tai ”uusia” syitä, joilla kyseisten etujen myöntämistä saatettiin perustella, mutta se ei ole todellisuudessa tutkinut sitä, oliko komissiolla velvollisuus soveltaa kyseistä määräystä ad hoc. Näiden etujen myöntämisen tavoite vastasi täysin yhteisön aluetukijärjestelmän tavoitteita. Italian tasavallan mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt kumota riidanalainen päätös sen vuoksi, että EY 253 artiklaa oli

rikottu. EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdassa määrätyn poikkeuksen myöntäminen oli mahdollista ilman, että komission tässä suhteessa laatimien suuntaviivojen muuttaminen olisi ollut tarpeen.

165 Toiseksi Comitato ja Hotel Cipriani väittävät neljännessä ja kolmannessa valitusperusteessaan, ja Coopservice väittää neljännessä valitusperusteessaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on rikkonut EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohtaa. Kaikki Venetsian historiallisen keskustan taloudelliset toimijat ovat alttiina niille lisäkustannuksille, joita tämän kaupungin kulttuuriperinnön säilyttämistavoitteesta aiheutuu. Kyseisellä sosiaaliturvamaksujen alentamisella vähennettiin työvoimakuluja ja helpotettiin näin tämän kulttuuriperinnön säilyttämiseksi tarvittavia töitä. Valituksenalaisen tuomion perustelut ovat lisäksi ristiriitaisia, sillä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hyväksynyt tämän määräyksen soveltamisen Consorzio Venezia Nuovaan, jota oli virheellisesti pidetty kunnan yrityksenä.

166 Komission mukaan nämä perusteet on hylättävä.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

167 Perusteet, joiden mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tulkinnut valituksenalaisen tuomion 280–314 ja 322–329 kohdassa väärin EY 87 artiklan 3 kohdan c ja d alakohtaa, on hylättävä.

168 EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohtaa koskevasta tulkinnasta on ensinnäkin todettava, toisin kuin valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 307–309 kohdassa tutkinut yksityiskohtaisesti, miten komissio oli käyttänyt sitä harkintavaltaa, joka sillä on sen soveltaessa tätä määräystä ad

hoc. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tältä osin tutkinut, onko mahdollisia arviointivirheitä olemassa, ja se on aivan oikein todennut, että kun komissio kieltäytyy soveltamasta kyseisessä määräyksessä määrättyä poikkeusta, se voi perustellusti käyttää perustana sitä, että kyse oli yritysten toimintatuesta. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tuon tuomion 286 kohdassa sattuvasti toteaa, tällainen tuki, joka lähtökohtaisesti vääristää kilpailuedellytyksiä, voidaan [EY 87] artiklan 3 kohdan a ja c alakohdan soveltamista aluetukiin koskevasta menetelmästä 12.8.1988 annetun komission tiedonannon (EYVL C 212, s. 2) ja vuonna 1998 julkaistujen aluetukia koskevien suuntaviivojen (EYVL C 74, s. 9) mukaisesti hyväksyä ainoastaan poikkeuksellisesti. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tuon tuomion 309 kohdassa todennut, kantajat eivät olleet näyttäneet toteen sellaisten erityisten olosuhteiden olemassaoloa, joiden vuoksi olisi voitu katsoa, että kyseisten tukien toimintatuen luonteesta huolimatta niiden myöntämisen olisi pitänyt kyseisen poikkeuksen nojalla olla sallittua.

169 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein valituksenalaisen tuomion 310 ja 311 kohdassa katsonut, että riidanalainen päätös on riittävästi perusteltu. Se on nimittäin todennut, että kun komissio on tuon päätöksen 73 ja 74 perustelukappaleessa esittänyt syyt, joiden vuoksi olemassa olevia tiedonantoja ja suuntaviivoja ei voida muuttaa, se on tukeutunut syihin, joiden vuoksi EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan soveltaminen ei tässä asiassa olisi ollut perusteltua.

170 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan soveltamisen osalta toisekseen aivan oikein hylännyt riidanalaista päätöstä vastaan esitetyt väitteet. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämä toteamus, jonka mukaan komissio voi olla soveltamatta kyseistä määräystä siitä syystä, etteivät sosiaaliturvamaksujen alentaminen ja kulttuuriperinnön säilyttäminen olleet riittävän kiinteästi sidoksissa toisiinsa, ei ole oikeudellisesti virheellinen.

171 Toisaalta valituksenalaisen tuomion perustelut eivät ole ristiriitaisia. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on aivan oikein tuon tuomion 327 kohdassa todennut, Consorzio Venezia Nuovan tilannetta ei voitu rinnastaa kantajien tilanteeseen, sillä tämän yrityksen nimenomaisena perustamissäännössä määritettynä tarkoituksena oli toteuttaa valtion päättämät toimenpiteet Venetsian historiallisen, taiteellisen ja arkkitehtonisen kulttuuriperinnön säilyttämisen takaamiseksi. Kysymyksellä siitä, onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ollut oikeassa pitäessään Consorzio Venezia Nuovaa kunnan yrityksenä, ei näin ollen ole merkitystä.

EY 87 artiklan 2 kohdan b alakohta ja 3 kohdan b alakohta

Valituksenalaisen tuomion perustelut

172 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 337–342 kohdassa hylännyt riidanalaista päätöstä vastaan esitetyt perusteet, joiden mukaan EY 87 artiklan 2 kohdan b alakohtaa ja 3 kohdan b alakohtaa sekä EY 253 artiklaa oli rikottu. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tältä osin todennut, ettei komissio ollut ylittänyt harkintavaltaansa ja että riidanalainen päätös on riittävästi perusteltu.

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

173 Coopservice väittää viidennessä valitusperusteessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen rikkoneen mainittuja määräyksiä. Myönnetyt edut olivat osa toimenpidekokonaisuutta, jolla pyritään Venetsian säilyttämiseen, ja tämä on Euroopan

yhteistä etua koskeva tärkeä hanke. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisäksi jättänyt huomiotta ”aqua alta”-ilmiön, jota on pidettävä EY 87 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuna luonnonmullistuksena tai poikkeuksellisena tapahtumana.

174 Komissio ei ole ottanut tähän kantaa.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

175 Coopservicen tässä valitusperusteessa esittämät väitteet on hylättävä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on EY 87 artiklan 2 kohdan b alakohdasta aivan oikein todennut, että tuossa määräyksessä määrättyä poikkeusta ei sovelleta tässä asiassa, koska sosiaaliturvamaksujen alennukset ovat suhteessa palkkakustannuksiin eikä niillä pyritä korvaamaan luonnonmullistusten tai muiden poikkeuksellisten tapahtumien aiheuttamia vahinkoja, kuten kyseisessä määräyksessä edellytetään. Oikeuskäytännön mukaan ainoastaan luonnonmullistuksista tai muista poikkeuksellista tapahtumista välittömästi aiheutuva haitta voidaan korvata kyseisessä määräyksessä tarkoitetulla tavalla (asia C-73/03, Espanja v. komissio, tuomio 11.11.2004, 37 kohta ja yhdistetyt asiat C-346/03 ja C-529/03, Atzeni ym., tuomio 23.2.2006, Kok., s. I-1875, 79 kohta).

176 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on EY 87 artiklan 3 kohdan b alakohdan suhteen tutkinut, miten komissio oli käyttänyt sillä olevaa harkintavaltaa, ja se on aivan oikein todennut, ettei tämä ollut ylittänyt harkintavaltansa rajoja katsoessaan, ettei poikkeusta, jolla pyritään edistämään Euroopan yhteistä etua koskevaa tärkeää hanketta, pitänyt soveltaa tässä asiassa siitä syystä, että kyseisestä tukijärjestelmästä hyötyivät vain Venetsiaan sijoittautuneet toimijat.

177 Lopuksi on niin, toisin kuin Coopservice väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asianmukaisesti tutkinut Venetsian erityistilannetta koskevan perusteen, joten valituksenalaisessa tuomiossa ei tältä osin ole perusteluvirhettä.

Asetuksen N:o 659/1999 14 artikla

Valituksenalaisen tuomion perustelut

178 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 385–399 kohdassa katsonut, ettei riidanalaisella päätöksellä rikota asetuksen N:o 659/1999 14 artiklaa, kun sen 5 artiklassa määrätään, että sääntöjenvastaiseksi katsottu tuki on perittävä takaisin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa muun muassa, että asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan ja tässä suhteessa hyvin vakiintuneen oikeuskäytännön perusteella komissiolla on velvollisuus määrätä tuki perittäväksi takaisin, kun se toteaa sen olevan yhteismarkkinoille soveltumaton. Yksikään yhteisön oikeuden yleinen periaate ei tässä asiassa estä takaisinperintämääräyksen antamista.

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

179 Comitato ja Hotel Cipriani moittivat kuudennessa ja neljännessä valitusperusteessaan, ja Coopservice moittii kuudennessa valitusperusteessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että tämä on sivuuttanut sen seikan, ettei siitä, että komissio toteaa tuen olevan yhteismarkkinoille soveltumaton, automaattisesti seuraa, että tuki on perittävä takaisin. Komissiolla on nimittäin harkintavaltaa, jonka puitteissa sen on mentävä oikeudellisia näkökohtia pidemmälle ja arvioitava sellaisten

seikkojen – kuten luottamus tuen sääntöjenmukaisuuteen, tuen luonne, paikkakuntien erityispiirteet, tuensaajien erityinen tilanne ja taloudellinen vaikutus – muodostamaa kokonaisuutta.

180 Komissio huomauttaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen aivan oikein myöntäneen, että yhteismarkkinoille soveltumattoman tuen takaisinperintä on johdonmukainen seuraus siitä, että se on todettu sääntöjenvastaiseksi, ja että tässä tapauksessa mikään yleinen periaate ei estänyt takaisinperintämääräyksen antamista.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

181 Nämä perusteet on hylättävä perusteettomina. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nimittäin valituksenalaisen tuomion 387 kohdassa täysin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti todennut, että sääntöjenvastaista tukea koskeva takaisinperintämääräys on johdonmukainen seuraus siitä, että se on todettu sääntöjenvastaiseksi.

182 Tutkiessaan kantajien esittämiä syitä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lisäksi aivan oikein katsonut, ettei komissiolla ollut tässä asiassa syytä kieltäytyä määräämästä, että sääntöjenvastaiseksi todettu tuki peritään takaisin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näet valituksenalaisen tuomion 391–394 kohdassa todennut, etteivät kantajat olleet näyttäneet toteen sellaisten erityisten olosuhteiden olemassaoloa, joiden nojalla olisi voitu katsoa, että komission olisi kyseisen tuen toimintatuen luonteisuudesta huolimatta pitänyt pidättyä määräämästä, että ne on perittävä takaisin.

183 Lopuksi on myös syytä muistuttaa, että riidanalaisen päätöksen päätösosassa oleva takaisinperintämääräys koskee tällä päätöksellä yhteismarkkinoille soveltumattomaksi todettua valtiontukea, mikä tarkoittaa sitä, että kansallisten viranomaisten on tämän tuomion 113–121 kohdassa esitetyt seikat huomioiden ensin todettava myönnettyjen etujen olevan niiden saajille myönnettyä valtiontukea.

184 Edellä lausutun perusteella päävalitukset ja Coopservicen liitännäisvalitus on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

185 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 122 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään, että jos valitus on perusteeton, unionin tuomioistuin päättää oikeudenkäyntikuluista. Mainitun työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota saman työjärjestyksen 118 artiklan nojalla sovelletaan muutoksenhakumenettelyyn, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Mainitun 69 artiklan 2 kohdassa määrätään, että jos hävinneitä asianosaisia on useita, unionin tuomioistuin ratkaisee, miten kulut on jaettava näiden asianosaisten kesken. Saman 69 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa määrätään kuitenkin, että jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, unionin tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan.

186 Koska Comitato, Hotel Cipriani, Italgas ja Coopservice ovat nyt käsiteltävissä asioissa kukin osaltaan hävinneet asian, niiden on vastattava yhtä suurin osuuksin päävalituksista ja Coopservicen liitännäisvalituksesta aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

187 Koska komissio on hävinnyt asiat liitännäisvalituksensa osalta, sen on vastattava siitä aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

188 Työjärjestyksen 69 artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan nojalla Italian tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) Comitato ”Venezia vuole viveren”, Hotel Cipriani Srl:n ja Società Italiana per il gas SpA:n (Italgas) valitukset sekä Coopservice – Servizi di fiducia Soc. coop. rl:n liitännäisvalitus hylätään.

2) Euroopan komission liitännäisvalitus hylätään.

3) Comitato ”Venezia vuole vivere”, Hotel Cipriani Srl, Società Italiana per il gas SpA (Italgas) ja Coopservice – Servizi di fiducia Soc. coop. rl vastaavat yhtä suurin osuuksin päävalituksista sekä viimeksi mainitun liitännäisvalituksesta aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

4) Euroopan komissio vastaa liitännäisvalituksestaan aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

5) Italian tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Allekirjoitukset